

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Markéta Doleželová

Výuka sexuální výchovy na 2. stupni Základní školy Kvasice

Olomouc 2013

vedoucí práce: Mgr. Lucia Pastieriková, Ph.D.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Markéta Doleželová
Katedra:	Speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Lucia Pastieriková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Výuka sexuální výchovy na 2. stupni Základní školy Kvasice
Název v angličtině:	Teaching sex education at the 2nd level of primary school Kvasice
Anotace práce:	Bakalářská práce se v teoretické části zaměřuje na vysvětlení základních pojmů souvisejících se sexuální výchovou a je rozvržena do 5. kapitol. V těchto kapitolách vymezuje pojem sexuální výchova, zaměřuje se na sexuální výchovu v rodině a ve škole a jejich vzájemné návaznosti, seznamuje se sexuální výchovou u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Na závěr pojednává o jednotlivých oblastech sexuální výchovy, které se mohou vyučovat na 2. stupni ZŠ a ke každé je stručná charakteristika. V praktické části jsou analyzovány výsledky výzkumného průzkumu, které zjišťují míru informovanosti a znalostí žáků 7. až 9. ročníku o problematice sexuální výchovy a její výuce na 2. stupni ZŠ a srovnává postoje rodičů a žáků k výuce sexuální výchovy na 2. stupni ZŠ.
Klíčová slova:	Sexuální výchova, sexuální výchova v rodině a ve škole, sexuální výchova u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, oblasti sexuální výchovy
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis in theoretical part focuses on the explanation of basic terms related to sexual education and is divided into 5. chapters. In these chapters defines the concept of sex education, focusing on sex education in the family and in school and their mutual relation, it introduces the sexual education for pupils with special educational needs. At the end of each area bachelor thesis is dealt with sex education, that can teach at the 2. level of basic school and each is summarized. In the practical part of the research the results are analyzed a survey to determine level of awareness and knowledge of students 7. up to 9. year on the issue of sex education and its teaching on the 2. level of basic school and compares the attitudes of parents and pupils to teach sex

	education to 2. level of basic school.
Klíčová slova v angličtině:	Sex education, sex education in the family and at school, sex education for pupils with special educational needs, the areas of sex education
Přílohy vázané v práci:	<ol style="list-style-type: none">1. Dotazník pro studenty2. Dotazník pro rodiče
Rozsah práce:	71 stran
Jazyk práce:	Čeština

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Výuka sexuální výchovy na 2. stupni Základní školy Kvasice“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 12.5.2013

Podpis

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Lucii Pastierikové, Ph.D. za odborné vedení, věcné připomínky, zkušenosti, ochotu a vstřícný přístup při vedení mé bakalářské práce. Velké poděkování náleží celé mé rodině za podporu, trpělivost a povzbuzování při mém studiu na pedagogické fakultě.

„Sexuální výchova je proto oprávněná, protože dívky se jinak včas nemohou dozvědět, jak děti nepřicházejí na svět.“

Karel Kraus

OBSAH:

Úvod:

Teoretická část

1 Vymezení sexuální výchovy

1.1 Sexualita

1.2 Pohlavní pud, potřeba a sexuální chování

1.3 Sexuální výchova

1.3.1 Historie sexuální výchovy

1.3.2 Sexuální principy

1.3.3 Obsah sexuální výchovy

1.4 Ústavní normy vztahující se k sexuální výchově

2 Sexuální výchova v rodině

2.1 Pohlavní spojení – Kdy a jak o něm s dětmi mluvit

2.2 Sexuální výchova na školách a její návaznost na výchovu v rodině

2.2.1 Vztah sexuální výchovy v rodině a ve škole

2.3 Druhy usnadňování výchovného působení rodičů v době puberty

3 Sexuální výchova ve škole

3.1 Naléhavost sexuální výchovy a doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy

3.2 Komplexní pojetí sexuální výchovy

3.3 Sexuální výchova ve školních dokumentech

3.4 Podmínky pro realizaci sexuální výchovy ve školách

3.4.1 Personální podmínky

3.4.2 Organizační podmínky, formy a metody výuky

3.4.3 Podmínky spolupráce školy s rodinou

4 Specifika sexuální výchovy u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

5 Vybraná témata výuky na 2. stupni ZŠ

5.1 Intimní hygiena

5.2 Vznik nového života

5.3 Plánované rodičovství

5.4 Sexuální chování

5.5 Deviace

5.6 Pohlavně přenosné nemoci

5.7 Sexuálně zneužívané dítě

5.8 Antikoncepce

Praktická část

7 Výuka sexuální výchovy na 2. stupni ZŠ Kvasice

7.1 Cíl průzkumu

7.2 Metody průzkumu

7.3 Vzorek průzkumu

7.4 Průzkumové předpoklady

7.5 Analýza výsledků průzkumu a jejich interpretace

7.5.1 Vyhodnocení dotazníku pro žáky 2. stupně ZŠ

7.6 Závěry šetření a diskuze

Závěr

Seznam použité literatury

Seznam internetových zdrojů

Seznam příloh

Úvod

Téma bakalářské práce „Výuka sexuální výchovy na 2. stupni ZŠ“ je tolik diskutované. Jedněmi vyzdvihováno, druhými zatracované. Chtěli bychom přiblížit, co vlastně slova sexuální výchova znamená. Přece jen to není žádný „strašák“, který by se dětem neměl vůbec ukazovat a raději o něm ani nemluvit.

Je na pomyšlenou, proč lidé chtějí své děti učit mluvit, počítat, zpívat, malovat atd. Učí je základním hygienickým návykům, slušnému chování, ale jakmile se jejich dítě zeptá, jak na svět přichází děti, někteří lidé se stáhnou do ulity, obrní se tvrdým krunýřem a nechtějí o ničem mluvit. Snad utrousí myšlenku, že na to mají ještě dost času. Jak vlastně hovořit s dítětem na toto téma? Kdy začít, aby nebylo příliš brzy, ale ani příliš pozdě? Mají rodiče na toto téma vůbec začít hovořit, nebo to mají přenechat odborníkům.

Když se podíváme na slova sexuální výchova, jedná se přece o výchovu. Výchova je nesmírně důležitá, protože je to vklad do budoucnosti. Své děti máme a musíme vychovávat a myslíme si, že ve všech oblastech. Proto by rodiče měli zahodit stud před svými dětmi a hovořit o otázkách sexu stejně tak, jak vysvětlují, proč je dobré zdravě jíst, umývat si ruce před jídlem či teple se oblékat. Kdo bude chránit děti u kterých je sexuální výchova zanedbávaná? Které neví jak se bezpečně chránit před otěhotněním, před pohlavními nemocemi, před sexuálním zneužíváním?

Bráníme své děti před nachlazením, tak proč jim chceme bránit otevřít bránu vědomostí o sexuální výchově. Jsme pro naše děti vzorem. Pokud uvidí u svých rodičů, že se některým otázkám vyhýbají, mohou si děti myslet, že tak je to v pořádku, o tom se prostě nemluví a stejně tak i oni pak mohou informace ohledně sexuální výchovy předávat stejně jednou svým dětem.

Bez výchovy a vzdělávání k sexuální výchově by se situace pohlavních nemocí, nechtěných otěhotnění, pohlavního zneužívání na Zemi mohla zhoršovat. Naším cílem v této bakalářské práci bude zjistit přehlednost o sexuální výchově a vztah žáků k výuce sexuální výchovy na základní škole. Věříme, že ne každý je opravdu schopný se svými dětmi hovořit o otázkách sexuální výchovy, proto by měl být dán prostor škole, kde se jejich děti vzdělávají. Snad po přečtení naší bakalářské práce se zajímavými myšlenkami pedagogů, sexuologů a lidí zabývajících se touto tematikou někdo změní své negativní postavení k tomuto tématu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ SEXUÁLNÍ VÝCHOVY

1.1 Sexualita

„Je velice chybné, když někdo považuje sexualitu za nějakou nemoc, za něco co mu ten život ztěžuje. Sexualita by měla naopak lidi povznášet a měla by přinášet životní radost a optimismus.“

R. UZEL

„Lidský život se točí pouze kolem sexuality. Na tom se nic nezměnilo a nezmění.“

S. FREUD

Jak se zmiňuje Janiš, je sexualita jedna z mála věcí, která člověka provází nejen celý život, ale provází jej od prvopočátku, od „vyhnání“ prvních prarodičů Adama a Evy z ráje až po současnost. Ať si to lidé chtějí, či nechtějí přiznat, dosud se rodili na základě pohlavního styku a ne klonováním (Janiš, 2007). Sexualita je všeobecná životní energii, která se ve všech fázích lidského života uplatňuje tělesně, duchovně i duševně a sociálně. Její projevy mohou být různé: něžnost i vášeň, oddanost, touha i žádostivost, ale i agrese a mnohé další formy. Slovo sexualita má své kořeny v latině (secare - krájet, oddělovat, sexus – rozdělený, odloučený, odtud vzniklo sexus). Teprve ve 20. století byl použit pojem sex (popř. sexualita) v souvislosti s erotikou (Trizonia, 1994).

„Sexualita je nádherným darem přírody (pro křesťany nádherným darem Božím) člověku. Dělá z člověka chlapce nebo děvče, muže nebo ženu, otce nebo matku.

Dar sexuality je pro člověka:

1) prostředkem, jak darovat sebe samého partnerovi, jak se mu zcela odevzdat. Je prostředkem k vyjádření manželské lásky a vzájemného sjednocování manželů.

2) je prostředkem k spoluúčasti na díle stvoření nového, jedinečného a nikdy neopakovatelného člověka.

Na sexualitu se můžeme dívat jako na poselství, řeč těla, která svými gesty něco sděluje tomu druhému. Tato řeč těla musí být v jednotě se srdcem člověka, s jeho láskou, aby byla pravdivá. Je tedy přímo tragické, když se odděluje sexualita od láskyplného vztahu k druhému partnerovi“ (Pšenička, 1995, s. 181).

1.2 Pohlavní pud, potřeba a sexuální chování

Pohlavní pud je jakási neurčitá síla, která přitahuje u zvířat samečka k samičce, u člověka muže k ženě a ženu k muži. Kdy se začne u člověka tento pohlavní pud projevovat? Velmi brzy. Ve škole snad každý z nás prožil první školní lásku, většina děvčat ráda dostává psaníčka, těší je, když se kolem nich točí kluci. I když jde pouze o jakési hraní na lásku a tyto vztahy netrvaly zpravidla dlouho, jde už o první projevy pohlavního pudu, ještě před dospíváním. Pohlavní pud je tedy síla, která k sobě přitahuje jedince opačného pohlaví za účelem pohlavního spojení a rozmnožování (Donát, Donátová, 1998).

Lidskou sexualitu lze chápat poněkud širše než jako pouhý systém určitých instinktů a reflexů, jež tvoří jisté způsoby chování, nelze se vyhnout ani dalším podmínkám – mezi ně například patří „erotická atmosféra“. Ta je navozována smyslovými stimulacemi i vnějšími okolnostmi jako jsou místo, roční a denní doba, nahota či oblečení apod. jež mohou naplňovat sexuální prožitek. Člověk jako jediný tvor v přírodě dokáže z ní vytrhnout, přizpůsobit si a kontrolovat i onu základní formu sexuálního chování, již je koitus, protože sexuální pud oddělil od instinktu rozmnožovacího (Pondělíček, Pondělíčková - Mašlová, 1971).

Kinsey se svými spolupracovníky (1948,1953) ukázal, že existuje veliká různorodost způsobů sexuálního chování určovaná úrovní vzdělání, příslušností k určitým společenským vrstvám, subkulturám apod. Ford a Beach (1951) pak srovnávacími studii poukázali také na kulturní původ této různorodosti (různé vzorce sexuálního chování v různých kulturách). Dílčí výzkumy prokázaly značný vliv náboženských postojů a skupinové příslušnosti nejen na způsob sexuálního chování, ale i na prožívání sexuální stimulace. K uvolnění určitých sexuálních zábran přispěly také nové techniky antikoncepce. Sexualitu jako prostředek vzrušení mohou také využívat osoby, trpící nudou, hledající dodatkovou stimulaci. Může se spojit také s jinými potřebami, takže sex nemusí být jen zdrojem tělesného, ale i

psychického uspokojení takových potřeb, jako jsou odevzdání se, potřeba projevů mužnosti atd. (Nakonečný, 2000).

1.3 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA

„Každé začátky jsou těžké, totéž lze říci i o sexuální výchově. Když člověk do toho jde, měl by si uvědomit dvě věci, a sice že ten sex sebou nese také určitá rizika a určitá nebezpečí. V tomhle tom případě je to především přemýšlet o nežádoucím otěhotnění a o sexuálních přenosných nemocech.“

R. UZEL

„Spíše než o výchově bychom u nás měli hovořit o sexuální osvětě, která poskytuje pouze informace o sexualitě a o tématech s tím spojených (anatomie pohlavních orgánů, partnerský vztah, sexuální morálka, antikoncepce, pohlavně přenosné choroby atp.). Člověk je živočich, který snad jediný svým mláďatům neumožňuje vidět sexuální aktivity dospělých. Tím znemožňuje základní instrumentální učení nápodobou. Nahrazuje to proto převážně slovním předáváním informací. Názory odborníků na toto téma jsou značně rozporuplné. Od zastánců poskytnutí informací o sexuální morálce, přesvědčených že příliš informací, natož názorný materiál (od obrazů k filmu) je škodlivý, až po liberály, kteří se domnívají, že by se lidstvo mělo navrátit k výchovným metodám primátů nebo některých přírodních národů, které učí svá mláďata sexu tak, jak je i u nás zvykem při instrumentálních aktivitách. Argumentují tím, že se v sexuální výchově chováme jako při výcviku pilotů, kteří by se učili ovládat letadlo pouze na základě slovních informací nebo jako bychom chtěli někoho, kdo nikdy neslyšel hudbu, učit hudbě z not. Tabuizaci sexu považují za škodlivou, vedoucí k tomu, že se mládež nestává sexuálně zralou, ale předčasně dychtivou sexuálními zážitky“ (Capponi, Hajnová, Novák, 1994, s. 122).

Sexuální výchova by měla být ve škole plnohodnotným předmětem, neboť přináší nejen poučení o sexu, ale připojuje se k těm předmětům, které pomáhají mladého člověka také vychovávat: pojednává o hodnotách, normách i morálce, pomáhá pěstovat žákovu osobnost ve

všech aspektech. Naše sexuální výchova vychází také z etiky sebeurčení a úcty k životu. Tyto základní hodnoty mají v demokratických společnostech dlouhou tradici. Zároveň existují jako všeobecné orientační body, uznávanou většinou lidí. Sebeurčení - právo a rostoucí schopnost člověka užívat vlastního rozumu při rozhodování o sobě samém, avšak tak, aby zároveň neomezoval právo na sebeurčení ostatních, či dokonce se pak za toto právo ostatních dokázat postavit. Úcta k životu zahrnuje pozitivní vztah ke všemu, co je živé. Pojem „úcta“ znamená pro člověka zároveň i výzvu - vzít do opatrování život svůj i život cizí, chránit ho, když je ohrožen. Není to pouze biologická podstata života, ale i život v celé jeho mnohostrannosti – ve složce duchovní, sociální i dalších. Výchova má přispět i k tomu, aby především dospívající jedinci si budovali stále samostatnější a zodpovědnější pozici při výměně názorů s ostatními, aby si své názory uhájili, někdy je dokázali také změnit (Trizonia, 1994).

1.3.1 Historie sexuální výchovy

„Lepší je plodníkem svým rádně zatřepati, než s povětrnou ženou v hampejzuj líhati.“

J. A. Komenský

„Změnilo se něco na chování člověka, od doby, kdy trávil svůj čas v přítmí jeskyně a mezi dneškem, kdy dalekohledem sledujeme daleký vesmír, vysílá kosmické lodě a oblíbenou hračkou se mu stává televize, mobil, či počítač?“ „Nikdo nebude příliš pochybovat o tom, že dějiny lidského rodu mají stejně jako každé větší město své periferie, kterým není věnována příliš velká publicita. Jak již bylo uvedeno, k takovým tématům, o kterých se nepíše v učebnicích dějepisu, ani učitelé se o těchto věcech ve škole nezmiňovali a mnozí ani nezmiňují, k takovým tématům patří nepochybně oblast lidské sexuality. Jakmile se člověk naučil úspěšně přežívat, okamžitě hledal způsob, jak si co nejvíce zpříjemnit vlastní život, prostředí, ve kterém žil i ten pramalý kousek volného času, který mu zůstával. S rozkoší sobě vlastní pokrýval stěny jeskyně obrázky svých idolů, vymodeloval z hlíny, vytesal do kamene, vybrousil z paroží. Přesně tak, jak to mnozí činí dodnes. Když ovládl písmo, své pocity barvitě popsal na stránkách knih. Kreslířsky nadaný jedinec jej zase zanechal na plátně obrazu

nebo v dnešní době zachytil na filmový pás. Sexualita je jedna z mála věcí, která člověka provází nejen celý život, ale provází jej od prvopočátku, od „vyhnání“ prvotních prarodičů Adama a Evy z ráje až po současnost. Ať si to chceme či nechceme přiznat, lidé se až dosud rodili na základě pohlavního styku a ne klonováním. Právě pro sex platí, že zakázané ovoce nejlépe chutná a člověku nepoučenému se může dostat nemilého poznání“ (Janiš, 2007, s. 5 - 6).

1.3.2 Sexuální principy

Principy ve výchově jsou na jedné straně výsledkem současné úrovně vědeckého poznání, na straně druhé vyjadřují zobecněnou společenskou a historickou zkušenost s obdobných systémů u nás a v zahraničí.

Zřejmě nejlepší a nejúplnější konstrukci principů sexuální výchovy formuloval Täubner (1996)

1. Princip spolupráce rodičů a školy
2. Princip začlenění sexuální výchovy do obecného projektu výchovy dítěte.
3. Princip vědeckosti v sexuální výchově
4. Princip důvěry
5. Princip koedukovanosti v sexuální výchově
6. Princip etičnosti v sexuální výchově
7. Princip aktivity žáka a spolupráce se žákem
8. Princip komplexnosti a harmonie v sexuální výchově
9. Princip osobnosti sexuálního pedagoga
10. Princip přiměřenosti v sexuální výchově (Janiš, 2004)

1.3.3 Obsah sexuální výchovy

Obsahem sexuální výchovy jsou vědomosti, postoje, dovednosti, návyky a chování, které má žák během sexuální výchovy získat.

Obsah sexuální výchovy je obvykle konstruován na základě těchto podmínek a vlivů:

1. Aktuální společenská potřeba, která je podmíněna objevem nebo růstem různých negativních jevů (např.: růst sexuálně přenosných nemocí, objev nových nebezpečných nemocí - AIDS, vysoký počet interrupcí, vysoký počet rozvodů, zneužívání dětí, komerční zneužití sexuality, narušení mezilidských partnerských vztahů, atd.).
2. Vlivy ze zemí, které modelují představy společenského vývoje ostatních zemí a tím i představy o výchově občanů.
3. Tradice a kultura společnosti, politika a ideologie státu.
4. Aktuální společenské normy, zákony a pravidla života ve společnosti z hlediska současného i budoucího.
5. Rozvoj vědeckého poznání především v pedagogice, psychologii, biologii člověka, medicíně, sexuologii a dalších příbuzných vědách.
6. Oponentní postoje, které vyplývají především z různých světonázorových postojů ostatních sociálních skupin (Täubner, 2003).

V 5. kapitole se zaměříme, na to, co by mělo být obsahem při výuce sexuální výchovy na ZŠ.

1.4 Ústavní normy vztahující se k sexuální výchově

Ústavní zákon č.2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod je součástí ústavního pořádku České republiky. Základní lidská práva mají vztah k problematice ohrožených dětí, lze vzpomenout způsobilost každého mít práva, právo na život, nedotknutelnost osoby, právo nebyť podroben mučení ani krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu, právo nebyť podroben nuceným pracím nebo službám, právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a právo na ochranu jména (Špeciánová, 2003).

Za nejvýznamnější mezinárodněprávní dokument lze považovat „Úmluvu o právech dítěte“, kterou česká republika schválila v lednu 1991. Této komplexní mezinárodněprávní úmluvě práv dítěte předcházela zejména Ženevská deklarace práv dítěte z roku 1924, Deklarace práv dítěte přijatá Organizací spojených národů v roce 1959 a z obecných úprav také Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948 (Špeciánová, 2003).

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: věková hranice pohlavního zneužití, vymezení sexuálního obtěžování, sexuální nátlak, prostituce a kuplířství, obchodování s lidmi, pohlavní nemoci, pornografie (MŠMT, 2010).

Zdraví 21- Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – Zdraví pro všechny v 21. Století (usnesení vlády č. 1046, ze dne 30. října 2002, aktualizováno usnesením vlády č. 936 ze dne 22. srpna 2007) : prohlubovat systém vzdělávání a výchovy k zodpovědnosti za zdraví, aplikovat komplexní přístup k rizikovému chování dětí a mládeže, vč. komerčního sexuálního zneužívání dětí, pokračovat v rámci „Výchovy ke zdraví“ ve specifické edukaci mládeže, zintenzivnit zdravotně – výchovné programy v oblasti pohlavně přenosných nemocí, především HIV/AIDS, zavedením výchovy k reprodukčnímu zdraví do obsahů vzdělávání (MŠMT, 2010).

Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013 (usnesení vlády č. 611, ze dne 4. června 2007) : podporovat preventivní zdravotnická opatření. Seznamovat děti a mládež s různým nebezpečím, které ohrožuje zdraví v běžných i mimořádných situacích, vést je k vytváření dovedností a způsobů chování (rozhodování), které vedou k zachování či posílení zdraví a k získávání potřebné míry odpovědnosti za zdraví vlastní i zdraví jiných (MŠMT, 2010).

Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (usnesení vlády č. 67, ze dne 23. ledna 2008): prevence obchodování s lidmi – znalost základních rizik, jak se chovat v případě ohrožení, bezpečnostní tipy a rady; základní povědomí o rizicích spojených s prostitucí (MŠMT, 2010).

2 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA V RODINĚ

2.1 Pohlavní spojení – kdy a jak o něm s dětmi mluvit

„Malé dítě je schopno o intimních věcech hovořit zcela bez studu. O svých pohlavních orgánech mluví tak jako o jakémkoliv orgánu těla. Informace by měla být přiměřená věku. Navodit ji může pohled na těhotnou ženu, narození dítěte u sousedů, na venkově rozmnožování hospodářských zvířat“.

R. UZEL

„Ještě jednu službu mohou moudrý otec a matka prokázat svým dětem, ačkoli až donedávna jim ji málokdy prokazovali. Mohou je totiž nejlépe zasvětit do fakt o pohlavním životě a o úloze rodičů. Jestliže se děti dovědí o pohlaví jako o vztahu mezi svými rodiči, jemuž děkují za své bytí, poznají je v jeho nejlepší podobě a ve spojení s jeho biologickým účelem.“

B. RUSSELL

„Rodiče se na to často ptají, a přitom nemají jasno, co vlastně rozumíme pohlavní výchovou. Na tuto otázku lze dát pouze jedinou odpověď. Pohlavní výchovu nemůžeme izolovat od výchovy ostatní. Vychováváme celou osobnost a neoddělitelnou součástí této výchovy je také výchova pohlavní. S poučením začínáme velmi brzy, vlastně už odmalička, když dětem pravdivě odpovídáme na všechny otázky, aby nemusely shánět pokoutní informace. Velmi chybují rodiče, kteří se stydí o sexuálních otázkách s dětmi hovořit, a proto je všelijak odbývají. Ovšem stejně nesprávné je, jestliže rodiče naopak vykládají dětem předčasně věci, kterým pro svůj věk nemohou porozumět. Děti se takovým předčasným poučením zpravidla vyděsí“ (Prchal, 1970, s. 130).

Průzkum za průzkumem dosvědčuje, že zpětným pohledem hodnoceno by si děti samy přály, aby rodiče byli první, kdo se s nimi o sexu začne bavit. Tedy ne škola, kamarádi, filmy,

časopisy či média, nýbrž rodiče. Vyskytnou věci, jimž škola děti nenaučí a které jim mohou vysvětlit pouze rodiče. Navíc s dětmi můžete doma mluvit o samotě, což ve škole obvykle není možné (Chalke, 2002).

Vedle zvířátek littlestpetshops, gormitů a pokémonů by podle Hany Fifkové měly děti znát alespoň základní názvosloví z oblasti části lidského těla, měly by mít ponětí o vztazích a sexu, a hlavně by měly vědět, co je to sexuální zneužívání, kdo se ho může dopouštět a jak se bránit (Fifková, 1994).

Vzhledem k hypersexualizaci dnešní společnosti je žádoucí, aby v prvních školních letech rodiče vysvětlili svému dítěti pohlavní spojení mezi mužem a ženou. Vysvětlení by mělo být jednoduché a stručné. Mělo by být sděleno vhodným způsobem a ve vhodnou chvíli, pro kterou mohou rodiče navodit dobrou atmosféru. Tyto důvěrné rozhovory mezi rodičem a dítětem by měli vést k nejdůležitějšímu poznání:

- pohlavní spojení je věc přirozená, dobrá, ušlechtilá, že je krásným darem přírody (pro křesťany je darem Božím)

- pohlavní spojení je přirozené, správné a dobré mezi manželi, mezi tatínkem a maminkou.

Mimo manželství toto spojení ohrožuje zdraví, je projevem sobectví a nevede ke štěstí

Tyto myšlenky by si mělo uvědomit každé dítě a mělo by být o nich hluboce přesvědčeno. Rodiče se potom k tomuto tématu vrací vícekrát za rok a doplňují je způsobem přiměřeným věku a chápavosti dítěte a s dopíváním dítěte je rozvíjejí. Především by rodiče měli být příkladem pěkných vztahů – jejich příklad je nezastupitelný (Pšenička, 1995).

Na závěr této kapitoly uvedeme příklad z knihy: „Zelené pastely“, kde spisovatelka popisuje své pocity v době dospívání, kdy její nejbližší s ní o sexuální tematice nechtěli hovořit. Dopady její neinformovanosti popisuje ve své knize.

„Ačkoli jsem celé dětství žila obklopena přírodou a zvířata byla mými nejlepšími a někdy jedinými přáteli, jejich početí a narození se mi rodiče snažili utajit až do let, kdy jsem se vdala. Nikdy mě nepustili k telení krav, nikdy jsem neviděla narození hříběte, a když jsem asi v osmi, devíti letech položila mamince otázku, s níž nemohla počítat, dala se do pláče a řekla, že jsem hrozné dítě. Ještě i potom, když si už nemohli myslet, že jsem si nevšimla březí krávy, obtěžkané feny, kočky nebo ramlice, vyhýbali se naší řečem o všem, co souviselo s rozením. Myslím si dokonce, že by byli přede mnou utajili i fakt, že slepice snáší vejce, kdyby mě ovšem jen zdaleka napadlo, že je v tom nějaká souvislost s plazením. Pilnou

činnost kohoutovu, nad kterou jsem se jako dítě dost nelibě pozastavovala, mi vysvětlili jako akt trestu, a často jsem se potom dotazovala, cože to asi ty ubohé slepice v jednom kuse špatného provádějí, že je kohout trestá tak vytrvale. Přišla ovšem chvíle, kdy jsem se přestala ptát, a rodiče si patrně od srdce oddychli. V tu chvíli, chudáci, mohli teprve zavalit své srdce úzkostí. Neboť to, co říkaly holky ve škole, způsobilo mnohem více zla, než kdyby mi naši řekli pravdu. Trvalo hodně dlouho, než sem ze sebe setřásla následky těchto pokoutních informací a než mi svět čisté přírody ukázal co a jak. Nesla jsem si vlastně od dost raných chvil předsevzetí hodná dospělých, že až se jednou vdám a budu mít děti, řeknu jim všechno, co budou chtít vědět“ (Sedlmayerová, 1964, s. 54).

2.2 Sexuální výchova na školách a její návaznost na výchovu v rodině

„Učitelé a učitelky budou nejvybranější lidé, muži vážení, ženy vynikající čistotou mravů, důkladně znalí toho, v čem má být mládež vzdělaná, a dychtiví vštěpovat to mládeži.“

J. A. KOMENSKÝ

Nejvhodnějším prostředím pro sexuální výchovu je nesporně dobře fungující rodina. Pouze v takovém rodinném zázemí je možné spojovat teoretické informace poskytované rodiči s praxí láskyplného soužití manželských partnerů. Bohužel, ne vždy jsou rodiče na sexuální výchovu svých dětí připraveni, často ani nechtějí se svými dětmi na takové téma hovořit. Faktem je, že dospívající nejsou dostatečně informováni zejména o rizicích spojených s projevy sexuálního chování a vybaveni potřebnými dovednostmi pro svou roli v partnerských vztazích, v manželství a rodičovství. Proto zde nabízí „pomocnou ruku“ škola. V současné době tedy již není pochyb o tom, že rodinná a sexuální výchova, jako nezbytný předpoklad pro harmonický rozvoj osobnosti dítěte, by měla být nedílnou součástí výchovného působení jak rodiny, tak i školy (Marádová, 2007).

2.2.1 Vztah sexuální výchovy v rodině a ve škole

Rodiče by měli mít povinnost, v rámci výchovy k otcovství a mateřství předávat svým dětem základní poznatky ze sexuální oblasti. Je to nejen jejich povinnost, ale i právo, aby jako první předávali tyto informace svým dětem. Rodiče mají také právo, aby byli předem seznámeni s obsahem výuky sexuálních informací, které jsou v posledních třídách základních škol dětem předávány. Jedině tak si mohou rodiče uvědomit, zda jsou v souladu s jejich mravními hodnotami. Je také nezbytné, aby škola zahrnuje do výchovy k rodičovství vedle přiměřených informací o sexualitě i další položky, které jsou tak důležité pro rozvoj harmonické osobnosti např. výchovu k praktickým dovednostem z duševní hygieny, k dobrým mezilidským vztahům, výchovu k odpovědnosti, k sebe přijetí, ke skutečné lásce, k dobrému vztahu k přírodě a ekologickému myšlení. Neméně se potřebují tito žáci naučit, jak čelit nejrůznějším manipulacím, které s lidmi provádí zvláště reklama a sdělovací prostředky. V zásadě škola by měla respektovat přednostní právo rodičů na celkovou a sexuální výchovu dětí a prakticky jim v tom pomáhat (Pšenička, 1995).

2.3 Druhy usnadňování výchovného působení rodičů v době puberty

Na toto téma vypovídá jeden z našich nejpoblárnějších herců a hudebníků Marek Eben:

„Bylo mi třináct, chodil jsem ve starém vojenském kabátě z Kotců, který stál deset korun. K němu byla čepice za padesátník, zrcadlové lenonky a placka. Dnes žasnu, že to má rodiče, takoví slušní lidé, mohli vydržet.“

M. EBEN

„Je důležité, zda se dítě v předcházející výchově cítilo bezpečně. Zda cítilo bezpodmínečnou lásku rodičů. Ještě důležitější je zkušenost prožívaná od časného dětství, že se rodiče mají navzájem rádi, že si pomáhají, že má jeden druhého v úctě, že si dovedou odpouštět. Tato hluboce prožitá zkušenost z minulosti musí být posilována a rozmnožována stejnou zkušeností ze vztahů v rodině po celou dobu puberty. Proč? Duševní růst pubescenta je nerovnoměrný v tom smyslu, že jeho intelekt vyzrává nadmíru rychle, kdežto citový růst, růst v lásce, je poměrně pomalý. Pubescent potřebuje cítit, že o něho má někdo zájem, že ho přijímá, že se o něho stará, že někomu na něm doopravdy záleží. Dále je to vztah důvěry,

který rodiče vytvořili v předcházející výchově. Patří sem i upřímná ochota rodičů k rozhovoru o věcech, které mají pro dítě význam, o které se zajímá. Vztah důvěry by měli rodiče po celou dobu pubescence upevňovat. Rodiče by také měli postupně dávat dítěti stále větší míru samostatnosti. Samostatnost při hře pod dohledem je vystřídána dohledem na dálku (rodiče vědí s kým a kam dítě šlo). Je mu postupně po malých dávkách ponecháváno více odpovědnosti. Určitá dávka tolerance je u rodičů důležitá i u povrchních a nepodstatných věcí dítěte např. nezvyklé oblečení, módní výstřelky a krášlení vnějšího zjevu, aby se dobře zařadilo mezi své vrstevníky. Rodiče by měli vědět, že kontakt se svými vrstevníky jejich dítě nezbytně potřebuje“ (Pšenička, 1995, s. 157).

Pro děti v pubertě by měl být jejich otec vzorem mužnosti, nositelem autority v rodině, a matka nositelkou lásky a modelem ženského chování. Výchova je také snadnější, když rodiče neztrácejí u svých dětí autoritu. Správná autorita by se dala charakterizovat, že je dítě přitahováno příkladem rodičů a obdivem k nim (Pšenička, 1995).

3 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA VE ŠKOLE

3.1 Naléhavost sexuální výchovy a doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy

„Při absenci sexuální výchovy určitě riskujeme, že děti dostanou některé zkreslené informace, třeba od vrstevníků. Následkem toho jsou potom třeba manželství založená na nechtěných těhotenstvích atd. Já osobně si neumím představit horší situaci, než když mladý muž prožije první poluci a myslí si, že onemocněl, nebo když dívka dostane první menstruaci a myslí si, že se poranila, nebo když o prvním milování mladí lidé vědí jen, že to bolí a teče přitom krev.“

H. FIFKOVÁ

Zdraví je základním předpokladem pro aktivní a spokojený život, optimální pracovní výkonnost a podílení se jedince na životě společnosti. Stává se, společně s jeho ochranou a podporou, jednou ze základních priorit vzdělávání ve školách.

Vzhledem k tomu, že do komplexního pojetí ochrany a podpory zdraví neoddělitelně patří i sexuální výchova, je toto doporučení věnováno právě této problematice a mělo by být podpůrným a doplňujícím materiálem pro školy, zejména pak pro učitele sexuální výchovy. Současně s tímto doporučením byla do škol distribuována příručka „Sexuální výchova – Vybraná témata“ (2009), kde jsou některá z aktuálních témat týkajících se sexuální výchovy zpracována v příspěvcích odborníků (MŠMT, 2010).

MŠMT poukazuje v souladu s kurikulární reformou na naléhavost systematického přístupu k řešení problematiky sexuální výchovy v souvislosti s aktuálními výsledky různých šetření a analýz realizovaných v této oblasti (nebezpečí hrozící v souvislosti s užíváním internetu, nárůst počtu HIV pozitivních osob, zvyšující se výskyt pohlavně přenosných chorob, zvýšený výskyt rakoviny prostaty, rakoviny prsu a děložního čípku, sexuální zneužívání dětí zejména s ohledem na komercializaci sexu, nežádoucí otěhotnění, zvyšující se počet případů domácího násilí, šikana vykazující homofobní znaky, změny ve struktuře rodiny, apod.), s potřebou akcentovat nejen mravní jednání v obecné rovině, ale i mravní bezpečné jednání v souvislosti se sexuálním chováním (MŠMT, 2010).

„O. Konečná a R. Konečný uvádějí ve své knížce Starosti s dospíváním otřesný příklad, do jaké situace se může dostat dítě, které rodiče včas nepoučili. Patnáctiletý chlapec, přísně nábožensky vychovaný, v otázkách dospívání zcela bezradný, se vyděsil prvním nočním výronem semene. Měl za to, že mu vytékají varlata. Z obavy, že onemocněl, vyhledal v zastaralém slovníku heslo „Pohlavní choroby“. Našel tam odkaz“ Viz paralýza“, kde se dočetl, že jde o těžkou chorobu, která se může eventuálně projevit počátečním třesem jedné z dolních končetin. Asi po třech týdnech se mu roztrásla levá noha, a proto se v zoufalství rozhodl pro sebevraždu. Pověsil se na záchodku a byl jen náhodou zachráněn. Psychologická léčba pak odstranila strach a s ním zmizel i třes levé nohy“ (Prchal, 1970, s. 131).

3.2 Komplexní pojetí sexuální výchovy

Sexuální výchova by měla být pojímána v širších souvislostech a komplexně. Jedině ucelená a systematická sexuální výchova vštěpuje dítěti vedle předávaných informací také morální principy, formuje jeho jednání a postoje a rozvíjí citovou oblast. Na sexuální výchovu nelze nahlížet pouze z hlediska biologického, ale také z hlediska sociálního a psychologického, přičemž všechna hlediska by měla být v rovnováze. V souladu s vývojovými předpoklady žáků a jejich poznávacími možnostmi směřuje výuka v oblasti sexuální výchovy k tomu, aby si žáci osvojili a zdokonalovali odpovědné chování, rozhodování a komunikaci v situacích souvisejících s reprodukčním zdravím, partnerskými vztahy, rodinným životem a rodičovstvím a aby jejich vstup do dospělosti byl provázen odpovědným přístupem ke zdraví a založení rodiny.

Sexuální výchova představuje dlouhodobé, záměrné, cílevědomé a systematické působení na žáka, které ovlivňuje formování jeho osobnosti v otázkách rodiny a lidské sexuality.

Sexuální výchova je určena pro současný i budoucí život žáků, jehož cílem by měl být spokojený život zejména v oblasti partnerské, manželské i rodičovské a měl by fungovat v souladu s principy a normami společnosti. (MŠMT, 2010)

3.3 Sexuální výchova ve školních dokumentech

Sexuální výchova je v základních školách realizována zejména prostřednictvím vzdělávacích oblastí Člověk a jeho svět na 1. stupni ZŠ a Člověk a zdraví na 2. stupni ZŠ, tyto vzdělávací oblasti jsou dále tematicky propojeny se vzdělávacími oblastmi Člověk a

společnost, Člověk a příroda, s průřezovými tématy Osobnostní a sociální výchova, Mediální výchova a tematicky zasahuje také do dalších vzdělávacích oblastí a průřezových témat.

Při plánování realizace sexuální výchovy na školách se doporučuje podrobné zapracování této problematiky také do minimálního preventivního programu školy, a to zejména z hlediska možnosti každoroční aktualizace na základě potřeb školy.

V preventivním programu škola může zohlednit momentální faktory či specifika, na která je třeba se při realizaci sexuální výchovy zaměřit a následně pak nad povinný rámec učiva věnovat více pozornosti potřebným tématům.

Doporučuje se, aby škola ve Školním vzdělávacím programu (ŠVP) a Minimálním vzdělávacím programu (MPP) zohledňovala např.:

regionální specifika (doporučuje se zohlednit aktuální situaci v jednotlivých regionech a v návaznosti na související strategické dokumenty – např. koncepce krajů, měst a obcí dle potřeby posílit některou tematickou oblast sexuální výchovy apod.),

etnická, národnostní a náboženská specifika (doporučuje se brát v úvahu etnické a národnostní odlišnosti, respektovat náboženská specifika a jejich vliv na odlišné názory na sexualitu, tato problematika je řešena v uvedených RVP v rámci průřezového tématu Multikulturní výchova),

nárůst různých forem rizikového chování žáků (při plánování preventivní složky sexuální výchovy se doporučuje spolupracovat se školním metodikem prevence a zohlednit aktuální problémy, které se případně ve škole a okolí vyskytují),

specifika daná klimatem ve škole, v třídním kolektivu (doporučuje se zohledňovat např. složení a dynamiku kolektivu třídy apod.) (MŠMT, 2010).

3.4 Podmínky pro realizaci sexuální výchovy ve školách

Odpovídající podmínky vzdělávání představují optimální stav, se kterým by se školy měly poměřovat a k němuž by se měly, s podporou zřizovatele, postupně přibližovat a dále je rozvíjet. Podmínky vzdělávání vychází z příslušných RVP a řídí se platnou legislativou.

3.4.1 Personální podmínky

Na realizaci sexuální výchovy ve škole, v souvislosti s ucelenou koncepcí ochrany a podpory zdraví ve škole, se podílí celý tým pedagogických pracovníků. Důležitou roli sehrává koordinační činnost vedení školy, koordinátora ŠVP, výchovného poradce, školního metodika prevence, případně školního speciálního pedagoga a školního psychologa (je-li na škole přítomen) a činností jednotlivých pedagogů, kteří konkrétně vyučují témata sexuální výchovy.

Významným hlediskem efektivní sexuální výchovy je mimo jiné osobnost vyučujícího pedagoga.

Učitel sexuální výchovy by měl být nejen dostatečně odborně vybavený, kvalifikovaný zejména v oblasti didaktiky sexuální výchovy, měl by se průběžně vzdělávat, měl by být kreativní. Měl by znát příslušnou legislativu související s jednotlivými tématy sexuální výchovy. Dále by měl spolupracovat s vedením školy, výchovným poradcem, školním metodikem prevence, školním speciálním pedagogem či školním psychologem. Měl by mít přehled o specializovaných pracovištích (hygienické stanice, zdravotní ústavy, PPP, SPC ...). Nutná je také spolupráce s rodičovskou veřejností, efektivnost při zapojování žáků do různých projektů a akcí a v neposlední řadě být si vědom etických hranic osobní výpovědi (MŠMT, 2010).

3.4.2 Organizační podmínky, formy a metody výuky

Základním předpokladem pro efektivní realizaci sexuální výchovy ve školách je její chápání jako nedílné součásti ŠVP a následná kooperace celého pedagogického týmu.

Sexuální výchova ve školách může být realizována různými formami, a to ve vyučovacích předmětech či jiných formách výuky. Témata sexuální výchovy jsou integrována do výuky různých předmětů. Je součástí samostatného předmětu Výchova ke zdraví nebo jinak pojmenovaného předmětu dle ŠVP. Dále se mohou pořádat kurzy a semináře sexuální výchovy vedené pedagogickým pracovníkem školy nebo externím lektorem.

Na podporu projektů realizovaných jako součást sexuální výchovy je možné využít také dotační a grantové programy v ČR i EU. Řada subjektů působících v této oblasti nabízí i

bezplatné programy (Ministerstvo zdravotnictví, Státní zdravotní ústav v Praze, Ministerstvo vnitra, Policie ČR, apod.).

Pouhé informace, i když vysoce odborně podané, nemohou stačit pro kvalitní sexuální výchovu. Vedle klasických metod jako je např. výklad učitele a diskuse se žáky se také doporučuje využívat např.: interaktivní práce se žáky – ve smyslu rozvoje komunikačních a sociálních dovedností, řešení různých modelových situací. Projektová výchova – projektové dny, týdny, celoroční zaměřené na mezilidské vztahy, negativní vliv médií, bezpečný internet apod. Vzdělávací programy – besedy s odborníkem, externí lektoři. Návštěvy specializovaných zařízení – kojenecké ústavy, speciální mateřské školy, gynekologické pracoviště, krizová centra apod. Velmi důležitá je spolupráce s rodinou.

Při výběru jakéhokoliv výukového programu realizovaného osobou, která není zaměstnancem školy, je důležité dbát na odpovědnost školy za kvalitu vzdělávání a za dohled nad žáky § 164 školského zákona (MŠMT, 2010).

3.4.3 Podmínky spolupráce školy s rodinou

Spolupráce školy s rodinou vychází ze školského zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, kde jsou vymezena práva a povinnosti školy a zákonného zástupce ve vztahu k žákovi.

Plnění cílů vzdělávání napomáhá také rodina – spolupráce rodiny (zákonného zástupce) se školou. U plnění cílů sexuální výchovy to platí především. Sexuální výchova v rodině začíná, z rodiny vychází a škola by měla na rodinnou sexuální výchovu navazovat, dále ji rozšiřovat a prohlubovat, neboť rodina je nejvýznamnějším zprostředkovatelem tzv. sociálního učení, díky kterému si žáci osvojují hodnoty, normy a pravidla chování.

Zákonný zástupce by měl znát ŠVP dané základní školy a koncepci ochrany a podpory zdraví, včetně sexuální výchovy a její realizace. Zároveň by měl být zákonný zástupce seznámen s cíli sexuální výchovy a jejich významem pro osobnostní vývoj dítěte (MŠMT, 2010).

4 SPECIFIKA SEXUÁLNÍ VÝCHOVY U ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

Za důležité je třeba upozornit na problematiku sexuální výchovy žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Závažnost a potřebnost individuálního přístupu k tomuto tématu se může odůvodnit řadou příspěvků, které každoročně zaznívají na konferencích věnovaných sexuální výchově (např. Celostátní kongres k sexuální výchově v České republice, Konference o sexualitě a lidských vztazích). Z příspěvků odborníků a učitelů z praxe vyplývá, že sexuální výchova u žáků se zdravotním postižením (např. tělesným, smyslovým, mentálním, kombinovanými vadami, poruchami autistického spektra) je obecně zanedbávána, téměř tabuizována, čímž není respektováno především jejich právo na informace. Poskytování dostatek potřebných informací zároveň podporuje integrativní tendence ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. U těchto žáků, se v rodinné anamnéze může objevovat dysfunkční rodina, alkoholismus, zanedbávání, týraní a sexuální zneužívání, což také poukazuje na zvýšenou důležitost sexuální výchovy pro tuto cílovou skupinu.

U žáků se zdravotním postižením je třeba brát v úvahu jejich psychické zvláštnosti projevující se např. ve zpomaleném či zúženém rozsahu vnímání, převahou mechanické paměti nad logickou, problémy s koncentrací, problémy v učení a zobecňování reality, nezralosti citů a oslabených volných vlastností a socializace. Vzhledem k individuálním vzdělávacím potřebám a možnostem žáků se doporučuje zaměřit se především na následující témata (a možnosti jejich realizace), která jsou při sexuální výchově žáků se Speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) důležitá vzhledem k jejich osobní, zdravotní a rodinné anamnéze.

V této souvislosti se doporučuje, aby škola: specificky pracovala s informacemi, které žákovi předkládá, především s ohledem na individuální schopnosti žáků se SVP (v oblasti sexuální výchovy to znamená podávat žákům informace takovým způsobem, který jsou schopni přijmout. Zpracovat a v případě potřeby je přiměřeně svému postižení a konkrétní situaci aplikovat; respektovat specifika zdravotního postižení a jim úměrné způsoby komunikace (např. texty v Braillově písmu, příslušné znaky ve znakové řeči, hmatové pomůcky, srozumitelnost sdělení), dbát na správnou terminologii, která nahradí slangové výrazy a vulgarismy. Upřednostňovat práci v malých skupinkách pod vedením učitele s možností bezprostřední komunikace, názornosti. Učitel by měl jednotlivé činnosti rozdělit do menších kroků a průběžně si ověřovat jejich porozumění prostřednictvím zpětné vazby - např.

rozkrokováním bezpečných způsobů řešení si žáci osvojují vzorce chování v krizových situacích (MŠMT, 2010).

Je důležité zaměřit se na tyto oblasti:

- vytváření pozitivních postojů žáků k sobě samotným, sebe přijetí, sebeúcta a sebehodnocení učitel vytváří situace, při kterých má žák možnost objektivního hodnocení sebe sama a druhých (Co se mi na sobě líbí?; Co se druhým na mně líbí/nelíbí?; Co očekávám od svého partnera?)
- budování optimálních mezilidských vztahů, role v rodině, formou situačního učení nabízet žákům hodnotné modely mezilidských vztahů, na modelových situacích učíme žáky možné způsoby řešení problémových situací (Jak budu řešit konkrétní konflikt s partnerem?), společensky přijatelné a nepřijatelné chování (Co se sluší a nesluší na veřejnosti či v kolektivu a co je soukromé a intimní?)
- kultivování citů a sexuálního pudu, masturbace, sexuální zneužití a odmítání nevhodného chování (využit modelových situací a příběhů k rozpoznání nevhodného chování a nebezpečných situací pro žáky, akcentace témat rozlišení mezi důvěrně známými a cizími lidmi a kontaktu s nimi, rozlišení jak a s kým komunikovat, které kontakty jsou důvěrné, které ne a proč, rozlišení nevhodných doteků a nevhodného dotýkání se ostatních, chování se na veřejných místech, rozdíly mezi veřejnými a soukromými místy včetně nácviku optimálních způsobů řešení)
- hygiena, antikoncepce a prevence pohlavně přenosných nemocí, příprava na zdravotní prohlídky, vysvětlení významu preventivních prohlídek (zde doporučujeme úzce spolupracovat s rodinou), předčasné zahájení pohlavního života, prostituce, rizikové sexuální chování apod. (Doporučuje se využívat metody sociálního učení, které pomáhají utvářet pozitivní postoje žáků).

Speciálně pedagogické postupy a podpůrná opatření k výuce sexuální výchovy u žáků se SVP zapracuje škola do ŠVP a konkretizuje v individuálním vzdělávacím plánu žáka (MŠMT, 2010).

Úzká spolupráce s rodinou je při práci se žáky se SVP stěžejní, což platí i pro oblast sexuální výchovy. Doporučujeme, aby škola směrem k zákonným zástupcům žáků se SVP:

- seznámila zákonné zástupce žáků se způsobem a obsahem výuky sexuální výchovy na dané škole (seznámit je se ŠVP, větší pozornost věnovat zjištění specifik rodin a postojů rodiny k sexuální výchově těmto zjištěním přizpůsobit individuální práci s jednotlivými žáky)

- zprostředkovala zákonným zástupcům další podporu prostřednictvím kontaktů na odborníky (psychology, sexuology, speciální pedagogy, dalšími odborníky v oblasti sexuální výchovy)
- nabízela poučení a informovala je o nezbytnosti sexuální výchovy, také u žáků se SVP (aby i u dětí s těžším mentálním postižením respektovali jejich biologický vývoj a zejména v době dospívání jim poskytli dostatek informací přiměřených jejich rozumovým schopnostem, např. v oblasti hygieny, osobního bezpečí, partnerství apod.)
- nabízela zákonným zástupcům možnosti seminářů, odborných přednášek, které škola pořádá, nebo jsou pořádány v jejím okolí (MŠMT, 2010).

5 VYBRANÁ TÉMATA VÝUKY NA 2. STUPNI ZŠ

V této kapitole budeme rozebírat jednotlivé oblasti, které se mohou vyučovat na 2. stupni ZŠ, ke každé je stručná charakteristika. Naším cílem nebylo jednotlivá témata dopodrobna popisovat, ale pouze informativně nastínit danou problematiku. Pokud by se někdo chtěl tématům více věnovat, je nabídnuta literatura v seznamu příloh.

5.1 Intimní hygiena

„Pohlavní hygieně by se mělo učit stejně tak, jako hygieně při čištění zubů či hygieně rukou. U dospívajících chlapců je intimní hygiena poměrně snadná, pohlavní orgány by se měly udržovat v náležitě čistotě – pohlavní úd pravidelně omývat, smegma odstraňovat vždy při koupeli. U dospívajících dívek intimitu rozlišujeme na : - každodenní péči o rodidla (v rámci celkové hygieny), - péči o čistotu v období menstruace“ (Kubrichtová, Marádková, 1992, s. 21).

Pro krásu na povrchu bychom ale neměli zapomínat na to, co vidět není, ale pro přitažlivost je stejně důležité. Hygiena pohlavních orgánů zabere jen malou chvíli péstění našeho těla, a přitom je pro celý výsledný dojem rozhodující. Může mnohé napravit a může všechno zkazit. Voňavá, čistá dívka získá jistě sympatie chlapců, i když účes nebude právě podle poslední módy a nos bude „ozdoben“ nějakým pupínkem či pihou. „Naparáděná slečna s ušmudlanými kalhotkami, páchnoucí potem nebo menstruální krví, nemůže nikdy udělat dobrý dojem, i kdyby třeba jinak mohla být modelkou“ (Donát, Donátová, 1998, s. 25).

5.2 Vznik nového života

Jak vzniká nový život? Na tuto otázku by žáci 2. stupně rozhodně neměli odpovídat slovy, přinese je čáp nebo se koupí v obchodě. Každý z nich by měl mít přehled o rozmnožovací soustavě muže a ženy, jejich stavbou a činností. Vznik a vývin nového jedince závisí na zralém vajíčku, které je vyplaveno do vejcovodu, kde pokud se setká se spermií, dochází k oplození. Jádru vajíčka a jádru spermie se spojí a vzniká oplozené vajíčko, které se začíná rýhovat. Pomalu se dostává vejcovodem do dělohy. Ve sliznici dělohy se vajíčko uhnízdí a začíná se vyvíjet. Ze zárodku se stává plod, který vyživuje, zabezpečuje výměnu plynů a vylučování placenta. Placenta je spojena se zárodkem pupeční šňůrou a částečně chrání plod

před pronikáním škodlivých látek z těla matky. Oplozené vajíčko se v děloze vyvíjí asi 280 dnů. Nitroděložní vývin je ukončen porodem, kdy novorozenec opouští tělo matky a dostává se do styku s okolním prostředím.

5.3 Plánované rodičovství

„...Vím, že manželé musí svou rodinu plánovat a k tomu slouží přirozené plánování rodičovství, nikoli antikoncepce. Používáním antikoncepce ničí svou moc darovat život. Tím obrací pozornost sami na sebe, a tak v sobě zničí dar lásky. V milování musí muž a žena obracet pozornost jeden k druhému (což se děje v přirozeném plánování rodiny), a ne sami k sobě, k čemuž dochází při používání antikoncepce. Jakmile je životaschopná láska ničena antikoncepcí, velmi snadno následuje potrat“ (Matka Tereza, 1996).

„Každý den nás na tomto světě přibývá více než čtvrt miliónu. Obklopují nás přeplněná velkoměsta, smog, hluk, devastace přírody. Ne nadarmo se mluví o světové populační explozi, která začala ohrožovat lidstvo již na samotném začátku našeho století. Která však teprve na jeho počátku dosáhla rozměrů apokalypsy. Rozmnožování, vždycky považováno spíše za radostnou záležitost, najednou začalo ohrožovat lidstvo v jeho samotné podstatě. Právě proto se stále více začíná hovořit o plánovaném rodičovství. V dřívějších dobách vysoká kojenecká a novorozenecká úmrtnost stačila kompenzovat vysokou porodnost. S rozvojem civilizace, hygieny a zdravotního působení začala nabývat stále větší váhu budoucnost regulace lidské plodnosti. Výzkumníci také zjistili, že tzv. „nechtěné“ děti se vyznačují horším zdravotním stavem jak po stránce tělesné, tak po stránce duševní. Naopak děti, které byly zplozeny plánovaně, jejichž příchod na svět byl s láskou očekáván, mají mnohem lepší podmínky, což se pochopitelně projeví na kvalitě populace“ (Artemis, 1994). [1]

Mezi základní lidská práva patří právo na plánované rodičovství. Rodiče mají právo svobodně a zodpovědně se rozhodnout o počtu dětí a o době, kdy se mají narodit. Každé dítě by mělo být chtěné a očekávané s velkou láskou. Každé dítě by mělo mít to štěstí, aby se nenarodilo nechtěné či do naprosto nevhodného prostředí. Takovému načasování těhotenství dnes říkáme plánované rodičovství (Artemis, 1994).

[1] Artemis – videozáznam Láska je láska aneb Moderní encyklopedie lidské sexuality

5.4 Sexuální chování

Sexuální chování je ovlivněno nejen normálním stavem hormonálních a nervových funkcí, ale především je výsledkem procesu „učení a životní praxe“. Formy sexuálního chování jsou tedy podmíněny především činiteli sociálními, psychickými a morálními. Velký význam je na správné všeobecné i sexuální výchově, zvláště v rodině (Pšenička, 1995). Žáci by tedy měli umět uvědomit si, správné a nesprávné formy chování.

5.5 Deviace

Deviace je z latinského (de-viare, odchýlit se z cesty) znamená odchylku, obvykle jednání člověka nebo skupiny, které se odchyluje od sociální, kulturní nebo morální normy. (Odchýlení, odklonění, vybočení). (On-line, wikipedie).

„Ve vztahu k sexu úchylka od sociálně přijaté normy sexuálního chování, „scestná sexualita“, zaměřená buď vůči nepřiměřenému objektu, nebo odchýlná způsobem konání“ (Capponi, Hajnová, Novák, 1994, str. 36).

Tradiční rozdělení sexuálních deviací (Terasoft, 2003) :

- A) Deviace v sexuálním objektu – předmětem sexuálního zájmu se v podstatě může stát jakýkoli předmět, zvíře či osoba. Pokud dospělý člověk není sexuálně přitahován dospělým člověkem přiměřeného věku, hovoříme o deviaci v sexuálním objektu. Do této skupiny řadíme následující úchylky: pedofilie, gerontofilie, fetišismus, zoofilie, nekrofilie
- B) Deviace v sexuální aktivitě – tyto deviace se projevují zálibou v neobvyklých sexuálních praktikách. Do této skupiny řadíme: exhibicionismus, sadismus, masochismus, voyeurství

Pedofilie - člověk je sexuálně přitahován dětmi před pubertou, které ještě nemají vyvinuty sekundární pohlavní znaky

Gerontofilie - člověk je již od mládí sexuálně orientován na pro něho nepřiměřeně staré osoby

Fetišismus - člověka pohlavně vzrušují předměty, které mají určitý symbolický vztah k jinému člověku nebo jej vzrušují určité části těla jiného člověka(např. dámské prádlo,

dámské kabelky, gumové věci..). Časté je, že takto postižený člověk získává tyto předměty-fetišé- krádežemi

Zoofilie - objektem deviantova sexuálního zájmu jsou zvířata

Nekrofilie - člověk je sexuálně vzrušován mrtvými částmi těla

Exhibicionismus - deviant se uspokojuje odhalováním pohlavních orgánů před jinými lidmi. Objekty svého zájmu často překvapuje na málo frekventovaných místech.

Sadismus - nebezpečná sexuální deviace. Člověk je schopen dosáhnout svého sexuálního uspokojení pouze při týrání či ponižování objektu svého sexuálního zájmu. Někdy může dojít až k smrti oběti.

Masochismus - člověk je sexuálně vzrušován týráním a ponižováním vlastní osoby

Voyérství - deviant je vzrušován tajným sledováním objektu během jeho intimních aktivit např. při erotických aktivitách, převlékání, koupání

Incest - pohlavní styk mezi blízkými příbuznými, resp. Mezi osobami, kterým ze zákona není dovoleno uzavřít manželství

Kombinované deviace - kombinace jednotlivých deviací z předchozích dvou skupin (Terasoft, 2003)

Většinou se jedná o kombinace dvou deviací např. pedofilní sadismus. Velmi nebezpečné jsou zejména kombinace se sadismem.

Domníváme se, že by se žáci 2. stupně ZŠ měli dozvědět o tzv. **Pravidlo 5N – Nechod' nikdy nikam s někým neznámým!**

Dříve se mezi nemoci zařazovala i porucha pohlavní identity. Nejtypičtější poruchou pohlavní identity je její zrcadlové obrácení, transsexualismus. Transsexualismus je dnes ze seznamu deviací vyřazen (Terasoft, 2003).

Transsexualismus - člověk se neidentifikuje se svým vrozeným pohlavím, ale přeje si být pohlaví opačného. V dospělosti se většinou snaží své pohlaví změnit. Změna pohlaví se provádí hormonálně a chirurgicky. Po vyřešení otázky vzhledu je nutno ještě vyřešit otázku právní.

Homosexualita - člověk je sexuálně přitahován k jedincům stejného pohlaví.

Homosexualita je vrozená odchylka v sexuálním citění. Homosexuální citění neodstraní žádná výchova ani trest.

5.6 Pohlavně přenosné nemoci

„Já když jsem končil lékařskou fakultu před mnoha lety, tak nám profesori vyprávěli o tom, že už těch sexuálně přenosných nemocí mnoho nevidíme. Tak oni to už byli staří pánové a dneska se asi obrací v hrobě, protože jejich slova se nevyplnila, pravý opak je pravdou. U těch klasických nemocí kapavky, syfilidy ten nárůst je mnohanásobný.“

R. UZEL

Jako pohlavně přenosné nemoci označujeme ty nemoci, které se přenášejí pohlavním stykem, ale ne vždy postihují jen pohlavní orgány. Dnes je označujeme mezinárodně užívanou zkratkou STD z anglického Sexually Transmitted Diseases.

Už dávno neplatí, že pohlavní nemoci jsou jen tři- kapavka, měkký vřed a tvrdý vřed, známý pod pojmem příjice neboli syfilis. Dnes již víme, že pohlavním stykem se může přenášet infekční zánět jater neboli infekční žloutenka, opar, svrab, druh vši označovaných jako muňky neboli filcky, řada výtoků i zánětů pochvy a vnitřních rodidel, způsobenými kvasinkami a bičíkovci, ale také další mikroby a parazity cizokrajných názvů jako chlamydie, mykoplasmata, atd... a také AIDS (Donát, Donátová, 1998, s. 73)

5.7 Sexuální zneužívání dítěte

„Važ si každého člověka, ale stokrát víc si važ dítěte a střes se, abys neporušil jeho dětské čistoty.“

A. N. TOLSTOJ

Děti mohou být zneužity v každém věku. Následky zneužití jsou krátkodobé i dlouhodobé např.: strach, úzkost, pocit viny a hanby, deprese, nízká sebeúcta.

Syndrom zneužívaného dítěte

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (Child Abuse and Neglect – CAN) je výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti velmi často působeného jeho nejbližšími – rodiči nebo příbuznými. Výskyt CAN se v naší populaci zvyšuje. Sexuální zneužívání dětí je jev skrytý, mnohdy obtížně prokazatelný. Tělesné týrání a zanedbávání se může s případem sexuálního zneužití kombinovat. Týrání psychické bývá zastoupeno u všech případů. Pohlavní zneužití zahrnuje jakékoli pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoli. Osobou, která dítě zneužívá, může být rodič, vychovatel, příbuzný, přítel či cizí osoba. Mlčenlivost dítěte si dospělý vynucuje citovým vydíráním, vyhrožováním, odměnami a tresty. Tím bývá dítě natolik paralyzováno, že o svém utrpení mlčí (Terasoft, 2003).

Formy sexuálního zneužívání

Z medicínského hlediska rozlišujeme sexuální zneužívání:

- Bezdotykové: setkání s exhibicionisty, vystavení dítěte působení pornografických materiálů, obscénní telefonické rozhovory
- Kontaktní: dochází k pohlavnímu kontaktu, laskání těla a pohlavních orgánů. Ke zvláště nebezpečným, i když méně častým dotykovým formám sexuálního zneužívání patří znásilnění, incest, pedofilní obtěžování, skupinové zneužívání, sexuální útok (i s následkem smrti)

Každý případ pohlavního zneužití je pro oběť velmi bolestnou zkušeností. U každého zneužitého dítěte dochází ve větší či menší míře k rozvoji traumatických prožitků s negativními důsledky. Dlouhodobé následky zneužívání závisí na formě zneužití a na tom, zda dítěti ublížil člověk neznámý nebo blízký příbuzný, důležitou roli hraje i to zda šlo o jednorázový zážitek či o zneužívání dlouhodobé (Terasoft, 2003).

Pachatelé sexuálního zneužívání

Pachatelé sexuálního zneužívání jsou většinou muži. Zkušenosti ukazují, že se jedná o lidi přímo z rodiny nebo nejbližšího okolí dítěte. Panuje mylná představa, že člověk, který takto dětem ubližuje, je zvrhlík, na kterém je to na první pohled vidět. Opak bývá pravdou. Jde většinou o lidi nenápadné, s tzv. dobrým vztahem k dětem. Až čtvrtina obětí byla zneužita otcem, dědou, strýcem nebo bratrem. Alarmující je i ta skutečnost, že u dvou třetin obětí se

zneužitím tělesným kontaktem se zneužití odehrálo v bytě pachatele nebo dítěte (Terasoft, 2003).

5.8 Antikoncepce

„V České republice je průměrný věk první soulože mezi 17. a 18. rokem věku. V naprosté většině případů to však ještě zdaleka není chvíle, kdy si mladí lidé přejí zplodit potomka. V tomto případě je tu k dispozici jako prevence otěhotnění spolehlivá antikoncepce, v horším případě, kdy antikoncepce selhala nebo nebyla použita vůbec, je řešením neplánovaného mateřství pohotovostní (záchranná) pilulka Postinor (při použití až do 72 hodin po nechráněném pohlavním styku, raději co nejdříve). V nejhorším případě umělé přerušení těhotenství (potrat), které ale může mít vážné zdravotní následky. Potraty a antikoncepce jsou ve všech zemích světa veličiny nepřímo úměrné a jejich vzájemný poměr je také mírou kulturní vyspělosti. Tedy kulturní a vyspělé země mají umělých potratů málo, zato se právem chlubí velkým počtem uživatelů spolehlivých antikoncepčních metod. Také Česká republika patří mezi ně. Za posledních 15 let poklesl u nás počet umělých potratů o více než 70% a několikanásobně se zvýšilo užívání antikoncepce. Interupce (potrat) je považována pouze za nouzové řešení, představuje záchrannou brzdu ve výjimečných situacích selhání antikoncepce, při vážných nemocech nebo u případů znásilnění“ (Janiš, Kubrichtová, Makalová, 2011, s. 21).

Dnes máme k dispozici mnoho antikoncepčních metod a výběr nemusí být vždy jednoduchý. Obecně je možné rozdělit je do dvou skupin.

Existují dva způsoby, jak zabránit nežádoucímu otěhotnění:

- Zabránit oplodnění vajíčka
- Zamezit oplodněnému vajíčku v uhnízdění v děloze

Toho lze dosáhnout různými způsoby:

- Hormonální antikoncepce (Kombinovaná pilulka, minipilulka, náplast, poševní kroužek, injekce, nitroděložní hormonální tělísko, podkožní tyčinka).
- Nehormonální antikoncepce (Kondomy, spermicidy, nitroděložní tělísko).
- Přírozené metody (Metody založené na výpočtu plodných dnů, teplotní a hlenová metoda, metoda přerušované soulože).

- Sterilizace – umělé vyvolání neplodnosti
(Janiš, Kubrichtová, Makalová, 2011)

Náplň výuky sexuální výchovy si určuje sám učitel. Doplnit může např. Gender, náboženství a sexualita, sexualita v médiích, sexuální projevy, sexuálně motivovaná kriminalita aj.

PRAKTICKÁ ČÁST

7 Výuka sexuální výchovy na 2. stupni ZŠ Kvasice

V souladu s teoretickým rámcem práce, východisek a cílů, jsme zjišťovali názory a informovanost žáků a rodičů na výuku sexuální výchovy na 2. stupni ZŠ Kvasice.

7.1 Cíl průzkumu

Cílem průzkumu bylo zjistit současnou úroveň, zařazení sexuální výchovy a sexuálních témat na 2. stupni ZŠ Kvasice a dále zjišťovat a v některých otázkách srovnávat názory žáků a rodičů na výuku sexuální výchovy na 2. stupni ZŠ.

7.2 Metoda průzkumu

K získání uvedených informací jsme použili dotazníkovou formu. Dotazníková metoda je určena pro hromadné získávání údajů. Jde o písemnou formu kladení otázek a získávání odpovědí. Umožňuje v poměrně krátké době získat určité množství informací od většího počtu osob (Friedman, 2006). Dotazník pro žáky se skládá z 19. otázek, pro rodiče ze 17 otázek. Většina otázek je uzavřených u některých otevřených otázek je možnost vlastní odpovědi a vlastního názoru.

Dotazníky byly předány žákům na začátku hodiny přírodopisu, s vysvětlením, k jakému jsou účelu a že jsou zcela anonymní. Návratnost dotazníků pro žáky byla 100%. Druhý dotazník byl směřován rodičům. O spolupráci při distribuci jsme požádali žáky na ZŠ Kvasice. Charakter otázek byl u žáků informativní, vědomostní i s názory na realizaci výuky sexuální výchovy na ZŠ. U rodičů byli otázky v dotazníku informativní a s názory na výuku sexuální výchovy na ZŠ.

Dotazníky jsou součástí příloh. (Příloha č.1 Dotazník pro studenty, příloha č. 2 Dotazník pro rodiče)

7.3 Vzorek průzkumu

Pro naši bakalářskou práci jsme si vybrali žáky 2. stupně 7. až 9. ročníku ZŠ Kvasice. Celkový počet oslovených žáků byl 66, z toho 26 dívek a chlapců 40.

A) Žáci 2. stupně. Podle jednotlivých ročníků:

7. ročník, počet žáků celkem 25 z toho 8 dívek a 17 chlapců

8. ročník, počet žáků celkem 21 z toho 10 dívek a 11 chlapců

9. ročník, počet žáků celkem 20 z toho 8 dívek a 12 chlapců

B) Rodiče

Realizace administrace dotazníků pro rodiče proběhla ve dvou fázích. V první fázi byly dotazníky pro rodiče předány dotazovaným žákům. Bohužel, návratnost byla minimální (12 dotazníků). Nevíme zda z důvodu nepředání žáků nebo na toto téma nechtějí rodiče odpovídat. Ve druhé fázi jsme požádali o spolupráci rodiče žáků z jiných ročníků o předání rodičům.

7.4 Průzkumové předpoklady

PP1 – Předpokládáme, že více než 50% dotazovaných žáků uvede internet jako svůj mediální zdroj, kde si může vyhledat informace ohledně sexuálních témat

PP2 – Předpokládáme, že více než 80% dotazovaných žáků uvede správnou odpověď na otázku, jestli může dívka otěhotnět i při prvním pohlavním styku

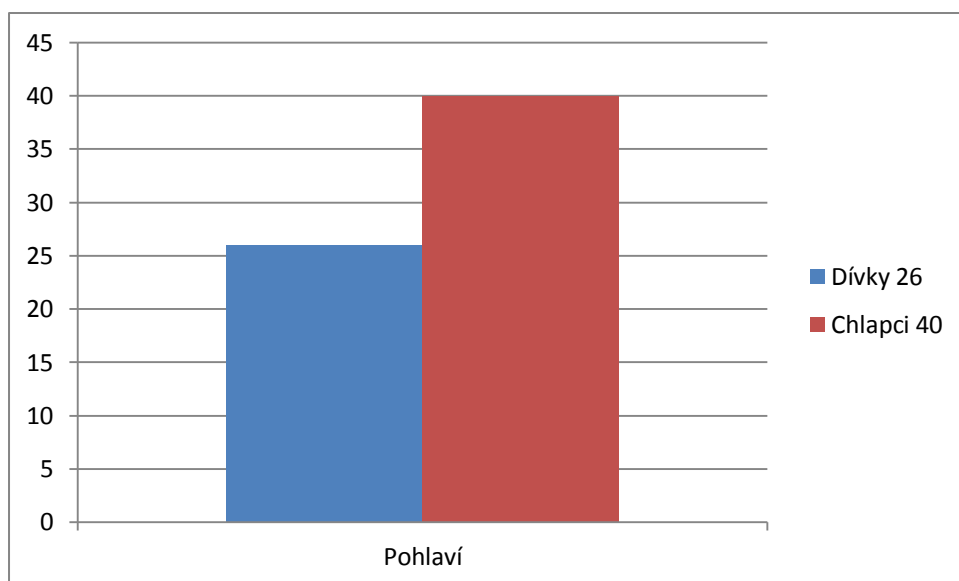
PP3 – Předpokládáme, že více než 50% dotazovaných žáků bude mít přehled a odpoví správně, jestli si myslí, že pachatelé sexuálního zneužívání jsou především lidé, které děti neznají.

7.5 Analýza šetření a jejich interpretace

Výsledky dotazníkového šetření jsme zpracovali do tabulek početnosti a grafů. V následující podkapitole jsou doplněny grafy a slovním komentářem.

7.5.1 Vyhodnocení dotazníku pro žáky 2. stupně ZŠ Kvasice

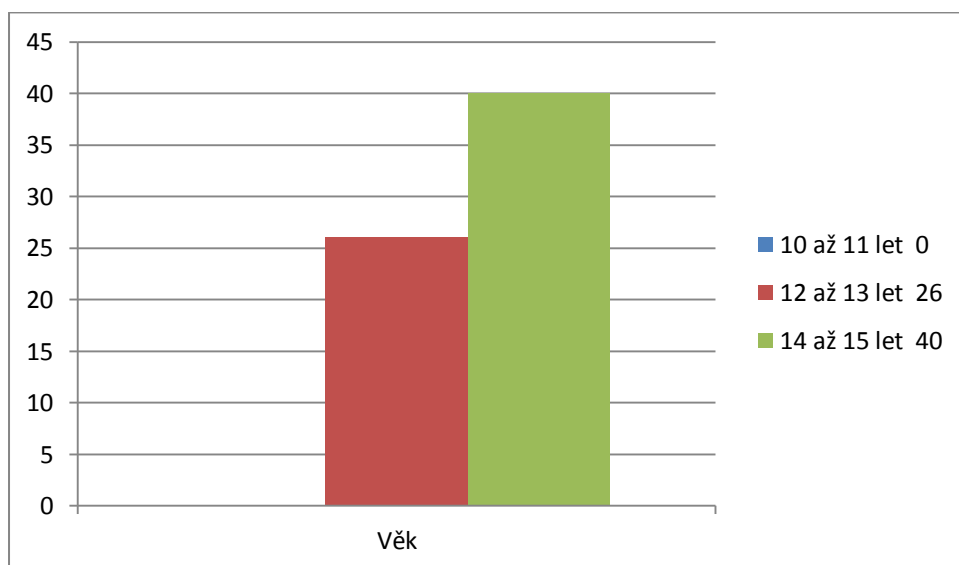
Otázka č. 1 Pohlaví



Graf č. 1 Pohlaví

Graf č. 1 znázorňuje převahu chlapců 60,6% nad dívkami 39,4%. Celkový počet je 66 žáků. V 7. ročníku odpovídalo 17 chlapců a 8 dívek, v 8. ročníku odpovídalo 11 chlapců a 10 dívek a v 9. ročníku odpovídalo 12 chlapců a 8 dívek.

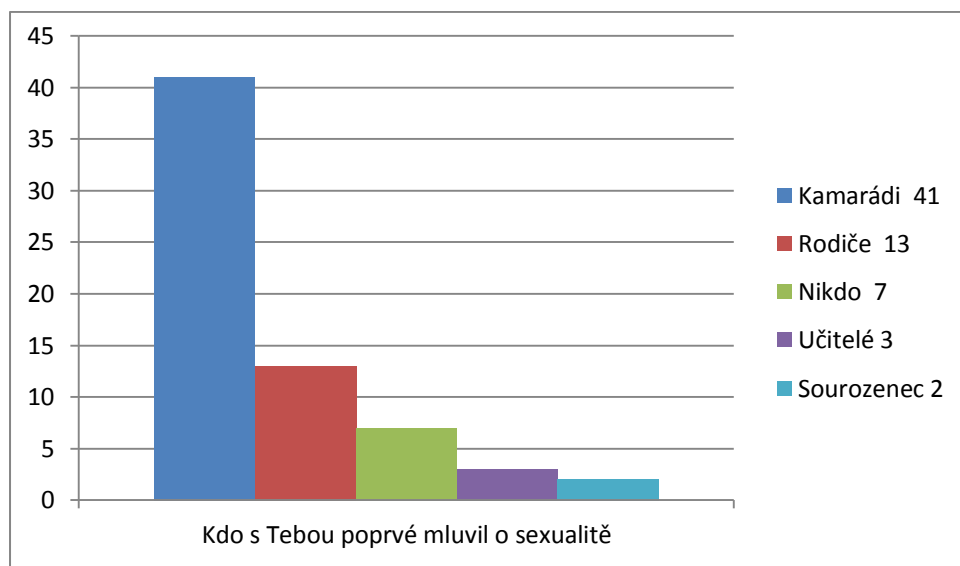
Otázka č. 2 Věk



Graf č. 2 Věk

Jak je zřejmé z grafu č. 2 dotazovaných žáků ve věku 14 až 15 let je 60,6%. V poněkud menším zastoupení je věková hranice 12 až 13 let s 39,4%. Věková hranice 10 až 11 let není zastoupena vůbec.

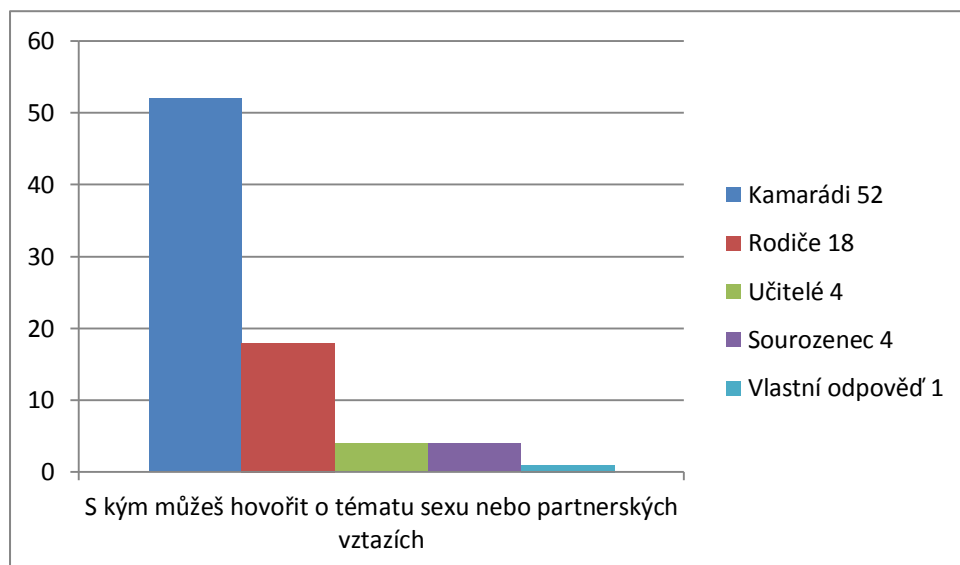
Otázka č. 3 Kdo s Tebou poprvé mluvil o sexualitě?



Graf č.3 Kdo s Tebou poprvé mluvil o sexualitě

Dotazovaní žáci odpovídali, že poprvé o sexualitě hovořili se svými kamarády 62,1%, rodiči 19,7%, s nikým 10,6%, s učiteli 4,5% a sourozenci 3%. Z jejich odpovědí je zřejmé, že nejvíce prvních informací ohledně sexuality jim poskytli jejich kamarádi. Překvapující odpovědí od dotazovaných žáků je na třetím místě nikdo.

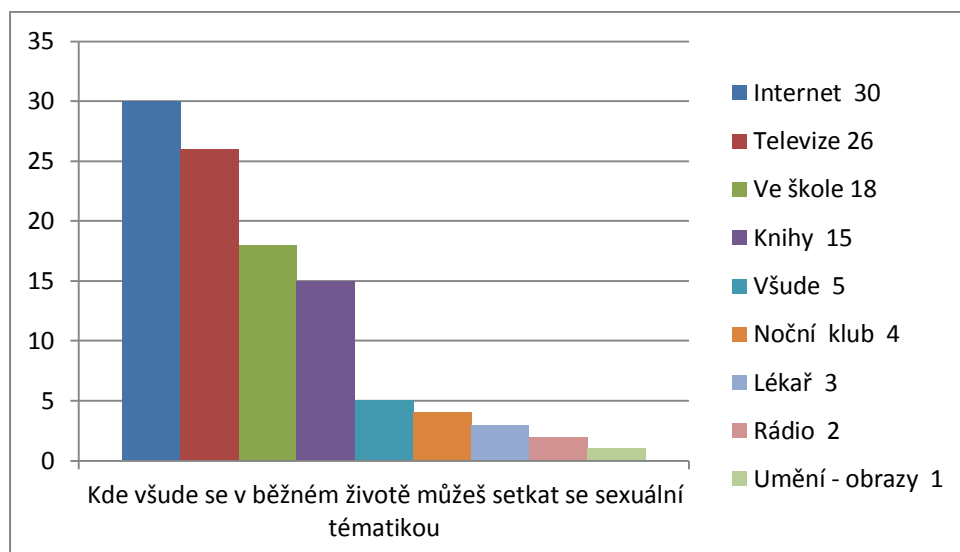
Otázka č. 4 S kým můžeš hovořit o tématu sexu nebo partnerských vztazích?



Graf č.4 S kým můžeš hovořit o tématu sexu nebo partnerských vztazích

S rodiči o sexuálních tématech hovoří 22,8% žáků z 9. ročníku. S učiteli a sourozenci 5,1% si rádi promluví žáci 7. a 8. ročníků. Vlastní odpovědi využil jeden žák 8. ročníku, kde uvedl odpověď s vlastní dívkou 1,3%.

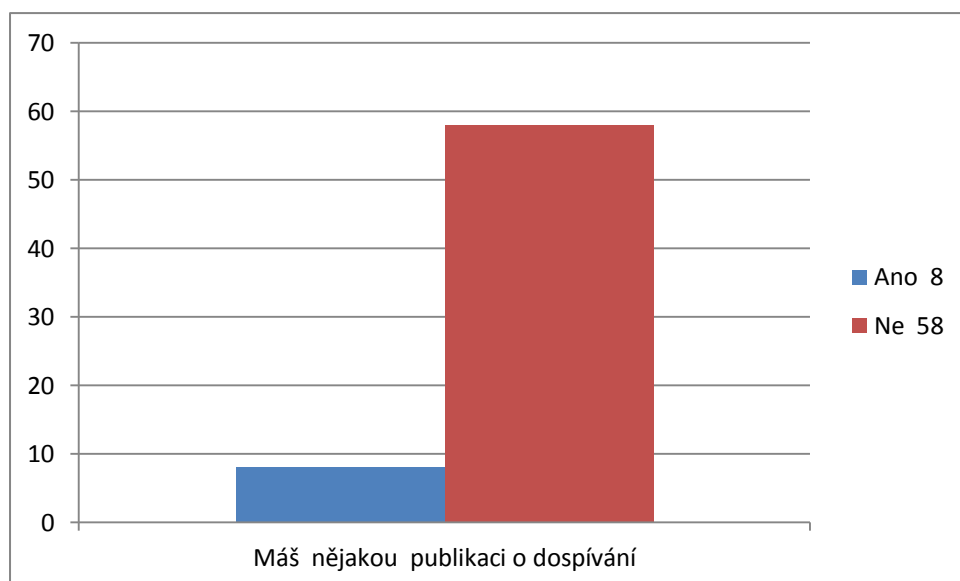
Otázka č. 5 Kde všude se v běžném životě můžeš setkat se sexuální tematikou?



Graf č. 5 Kde všude je možné setkat se se sexuální výchovou

Nejvíce odpovědí dotazovaných žáků byl zastoupen internet 28,5% a televize 24,7%. Dále si žáci uvědomují, že se se sexuální tematikou mohou setkat také ve škole 17,1% nebo knihách 14,3%. Objevily se i názory, že je všude kolem nás 4,8%. V menším zastoupení uváděli noční klub, lékaře, rádio. Zajímavá byla odpověď žákyně 8. ročníku, která spatřuje sexuální tematiku i v umění – obrazech.

Otázka č.6 Máš nějakou publikaci o dospívání?

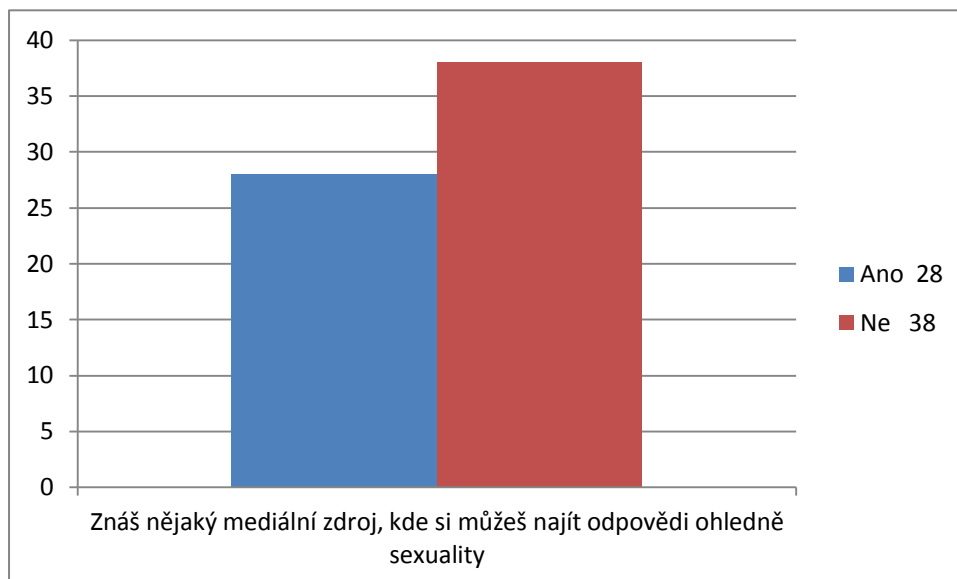


Graf č.6 Máš nějakou publikaci o dospívání?

U tohoto grafu je překvapující, že na danou otázku odpovědělo více než 87,9% odpovídajících žáků záporně. Myslíme si, že v každé knihovně dospívajícího dítěte, by daná publikace

neměla chybět. Odpověď ano 12,1% odpovídaly pouze dívky s publikacemi: 1000 dívčích otázek- 5 odpovědi, Děvčátko na slovíčko – 2 odpovědi a Kámasútra – 1 odpověď.

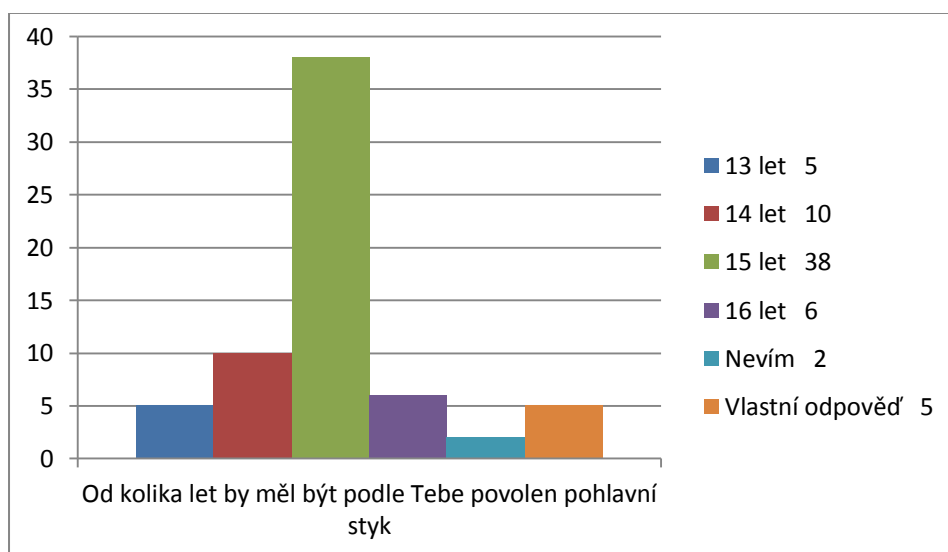
Otázka č. 7 Znáš nějaký mediální zdroj, kde si můžeš najít odpovědi ohledně sexuality?



Graf č.7 Znáš nějaký mediální zdroj, kde si můžeš najít odpovědi ohledně sexuality?

U toho grafu stojí za zmínku, jestli vůbec žáci vědí, co je to mediální zdroj, protože většina dotazovaných žáků 57,6% odpověděla, že mediální zdroj nezná. Přitom v předcházející otázce 28,5% uvedlo internet jako největší zdroj, kde se mohou setkat se sexuální tematikou. 42,4% uvádí jako mediální zdroj internet – 19 odpovědí, knihy - 8 odpovědí a televize 1 odpověď.

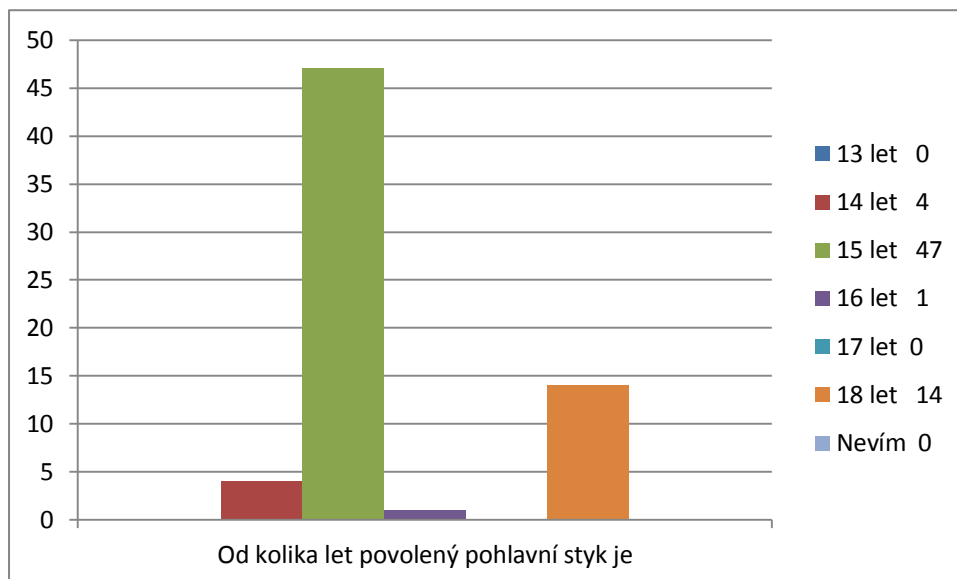
Otázka č. 8 Od kolika let by měl být podle Tebe povolen pohlavní styk?



Graf č.8 Od kolika let by měl být podle Tebe povolen pohlavní styk?

Názory na počátek pohlavního styku mapovala další otázka. Ze získaných odpovědí je zřejmé, že pohlavní styk by měl být povolen od 15 let, kde takto odpovědělo 57,6%. Dále 15,2% uvedlo, že by měl pohlavní styk být povolen od 14 let, od 16 let 9,1% a dokonce se našli i odpovědi, že by měl být pohlavní styk povolen od 13 let 7,6%. Překvapující je vlastní odpověď, kdy bylo 5x uvedeno od 18 let. Z toho 4x v 8. ročníku a 1x v 9. ročníku. Dva žáci se nepřikláněli k žádnému názoru a odpověděli nevím.

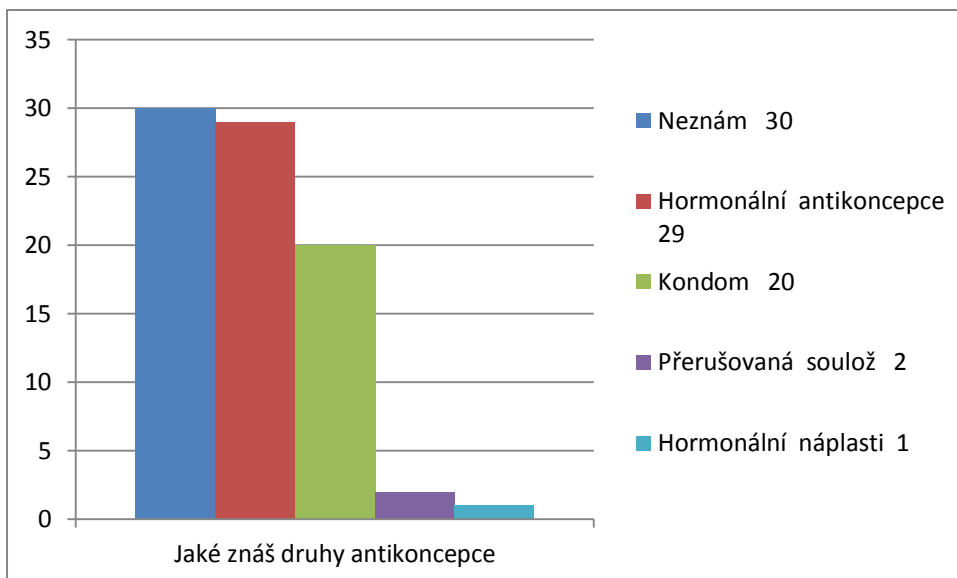
Otázka č.9 Od kolika let povolený pohlavní styk je?



Graf č.9 Od kolika let povolený pohlavní styk je?

U této otázky je alarmující, že ani polovina dotazovaných žáků neví správnou odpověď. Pokud se vrátíme k otázce č. 4, s kým mohou hovořit o sexuálních vztazích, na prvním místě žáci odpovídali s kamarády. Jaké informace si mezi sebou mohou předávat, pokud neznají základní věci týkající se sexuální výchovy. Od 15let odpovědělo 71,2%, od 18let 21,2%, kdy takto odpověděli 4 žáci z 8. ročníku a 10 žáků ze 7. ročníku.

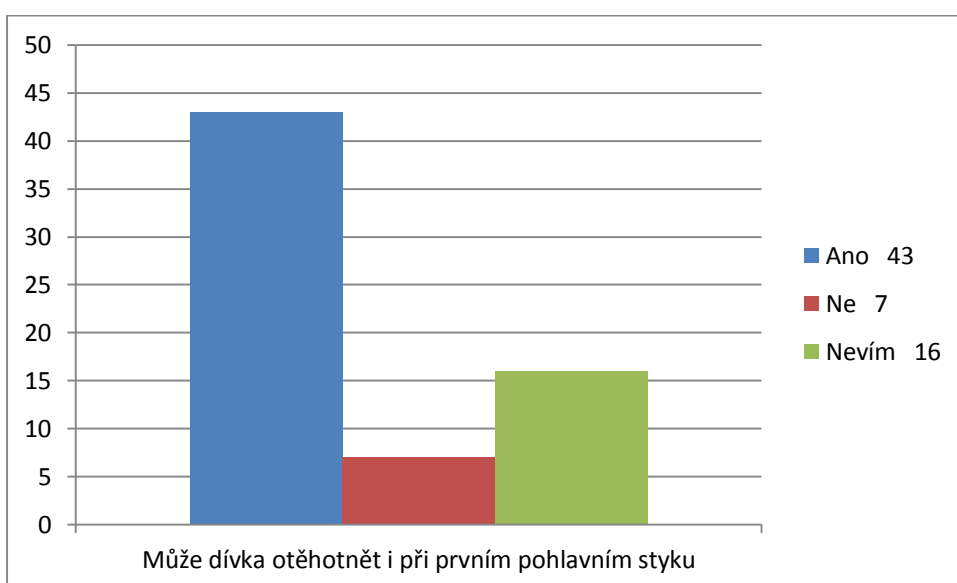
Otázka č.10 Jaké znáš druhy antikoncepce ?



Graf č.10 Jaké znáš druhy antikoncepce

Věková hranice v zastoupení 14 až 15 let je 60,6%. Jak je možné, že žáci 35,4% uvedli, že neznají žádné druhy antikoncepce? Při rozhovoru s učitelem výchovy ke zdraví, nám bylo sděleno, že žáci 9. ročníku dokonce vypracovávali projekty na hormonální antikoncepci. Bohužel, z těchto výsledků mi vyplývá, že žáci úkoly vytisknou a odevzdají, více se otázkou nezaobírají. Otázku hormonální antikoncepce by měli více rozebírat, povídat si, jelikož je nejen chrání před nechtěným otěhotněním, ale také před pohlavními chorobami. Nejznámější byla hormonální antikoncepce 36,6%, kondom 24,4%, přerušovaná soulož 2,4%, hormonální náplasti 1,2%.

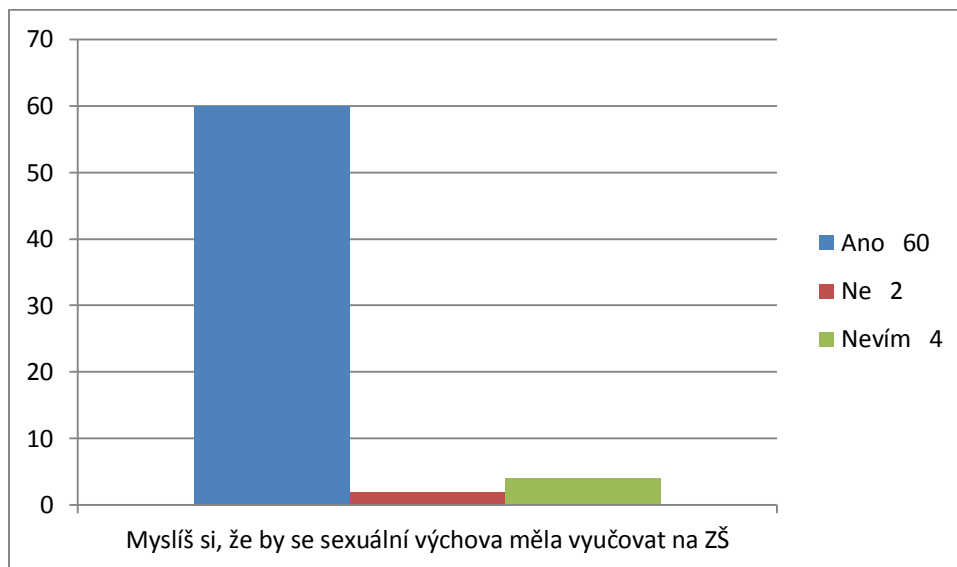
Otázka č. 11 Může dívka otěhotnět i při prvním pohlavním styku?



Graf č. 11 První pohlavní styk a otěhotnění

Bohužel, ani u takové základní otázky, žáci své znalosti nepředvedli. Podle našeho názoru, je to velký signál pro pedagogy, kteří se věnují otázkám sexuální výchovy. 65,2% žáků ví, že dívka může otěhotnět již při prvním pohlavním styku. Nevím, k této otázce se vyjádřilo 24,2% a odpověď ne uvedlo 10,6% a dokonce jeden žák je z 9. ročníku.

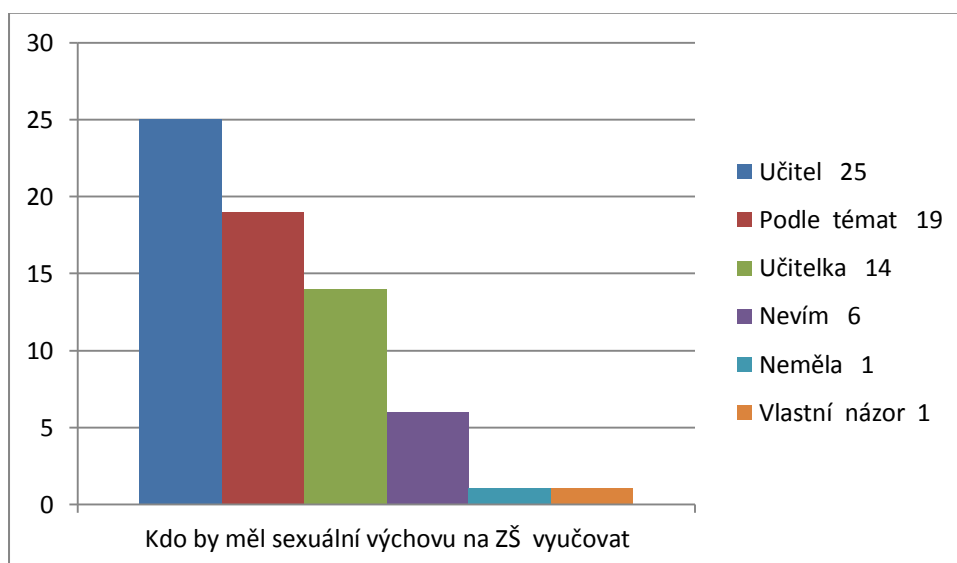
Otázka č. 12 Myslí si, že by se sexuální výchova měla vyučovat na ZŠ?



Graf č. 12 Výuka sexuální výchovy na ZŠ

Podle grafu č. 12 je zřejmé, že dotazovaní žáci mají zájem, aby se sexuální výchova na ZŠ vyučovala. Ano 90,1%, Nevím 6,1% a ne 3%. S tímto názorem se plně ztotožňujeme, a proto tento výsledek hodnotíme velmi kladně.

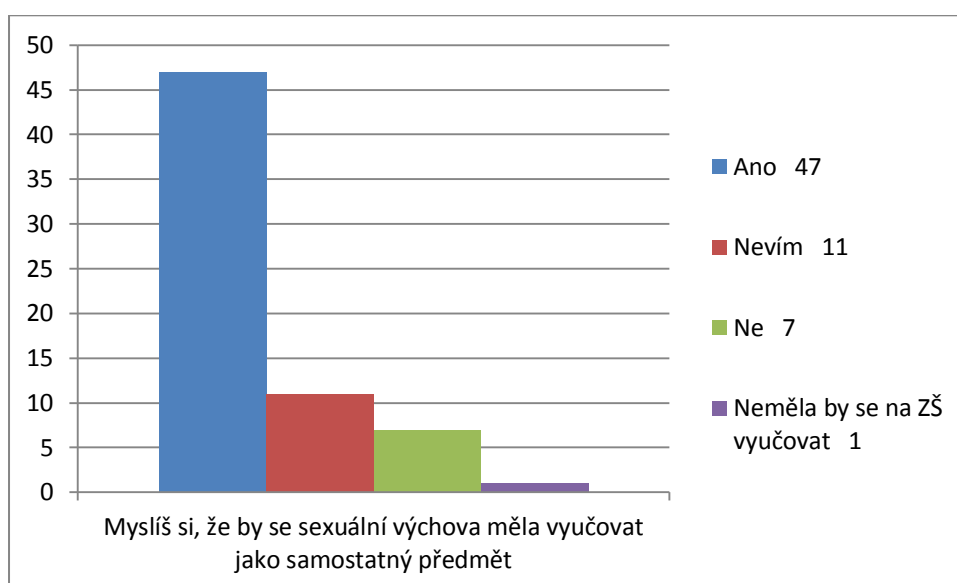
Otázka č. 13. Kdo by měl sexuální výchovu na ZŠ vyučovat?



Graf č.13 Kdo by měl sexuální výchovu na ZŠ vyučovat?

V další otázce nás zajímalo, koho by žáci chtěli, aby je sexuální výchově vyučoval. Největší zastoupení měli učitel 37,9%, podle témat a učitelka 9,1% žáků není rozhodnuto a proto odpověděli nevím. Jeden žák má názor, že by se sexuální výchova na ZŠ vyučovat neměla a jedna žákyně 8. ročníku využila vlastní odpovědi, kde nám sdělila, že by byla ráda, kdyby sexuální výchovu vyučoval ten, od koho to budou žáci chápat a brát vážně. Při hlubší analýze jednotlivých ročníků zda se lišily odpovědi, vzhledem k pohlaví jsme zjistili, že odpovědi dotazovaných žáků nejsou nijak k pohlaví jednoznačné.

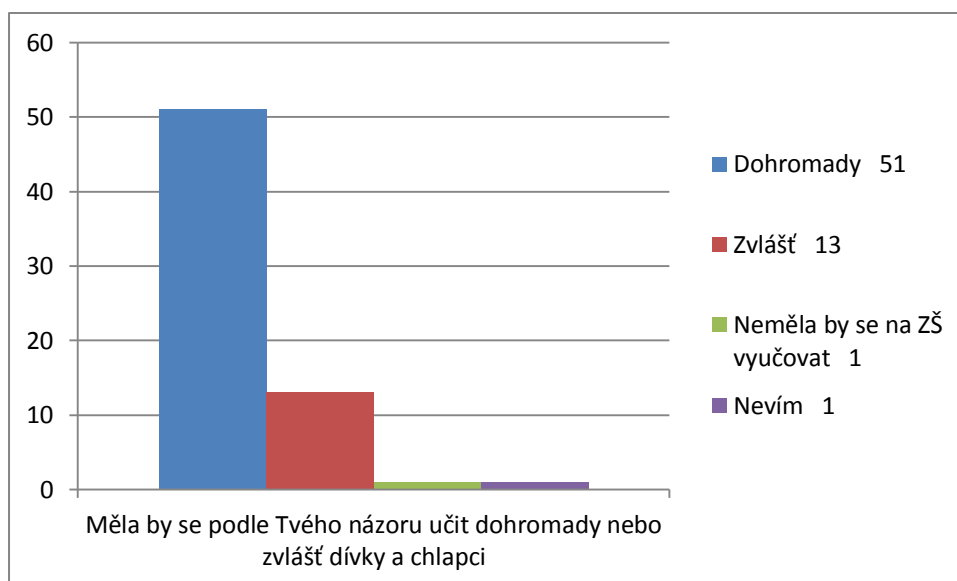
Otázka č. 14 Myslíš si, že by se sexuální výchova měla vyučovat jako samostatný předmět?



Graf č. 14 Sexuální výchova jako samostatný předmět

Názor žáků, jestli by se sexuální výchova měla vyučovat jako samostatný předmět na ZŠ, zjišťovala otázka č. 14. Na výsledku z grafu je patrné, že žáci by si přáli, aby sexuální výchova byl samostatný předmět. Pro ano bylo 71,2%, nevím 16,7%, ne 10,6%. Jeden žák z 8. ročníku má názor, že by se sexuální výchova neměla na ZŠ vyučovat 1,5%.

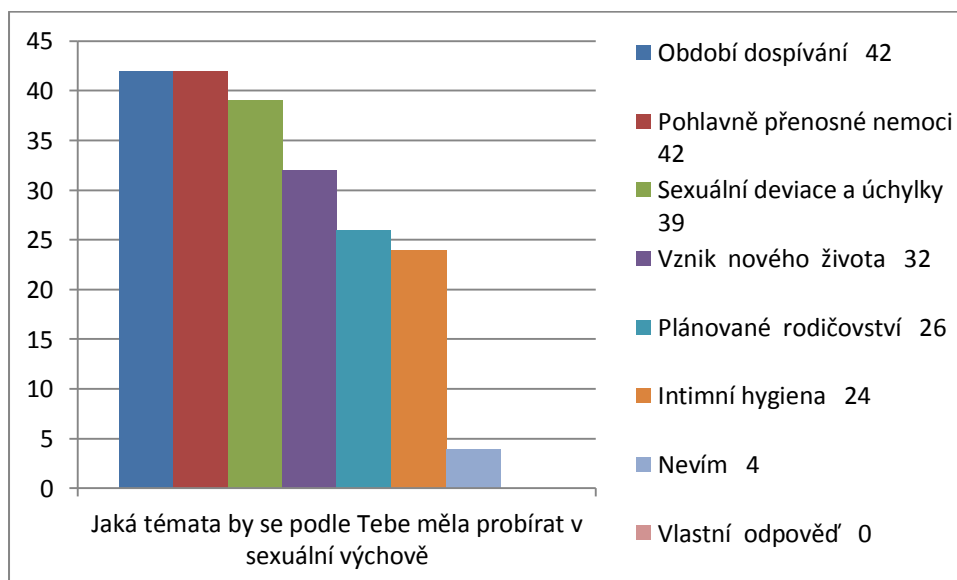
Otázka č. 15. Měla by se podle Tvého názoru učit dohromady nebo zvlášť?



Graf č.15 Měla by se podle Tvého názoru učit dohromady nebo zvlášť?

Jestli se má výuka sexuální výchovy vyučovat dohromady nebo zvlášť, na to nám odpoví graf č. 15. Dohromady odpovědělo 77,3%, zvlášť 19,7%, neměla 1,5%, nevím 1,5%. Z odpovědí dotazovaných žáků lze vyčíst, že většina by chtěla, aby se sexuální výchova vyučovala dohromady. V 7. ročníku to bylo 18 žáků, v 8. ročníku 16 žáků a v 9. ročníku 17 žáků.

Otázka č. 16 Jaká témata by se podle Tebe měla probírat v sexuální výchově?

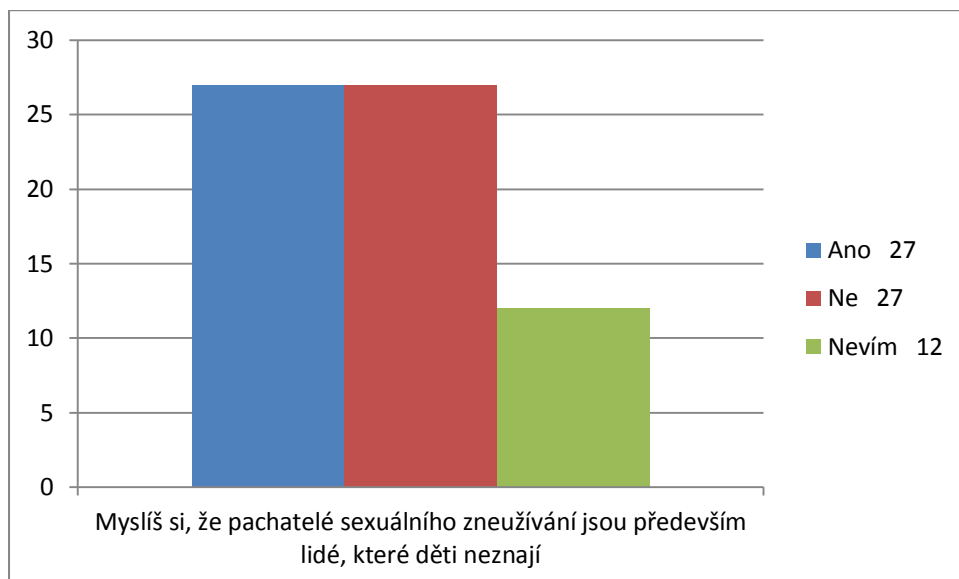


Graf č. 16 Témata v hodinách sexuální výchovy

V otázce jaká témata by se podle žáků měla probírat v sexuální výchově, mohli dotazovaní vybírat z více odpovědí. 20,1% dotazovaných si myslí, že by se měla na základních školách

vyučovat témata Období dospívání a Pohlavně přenosné nemoci. Dále 18,7% Sexuální deviace a úchytky a 15,3% Vznik nového života. Nejméně procent dosáhlo Plánované rodičovství 12,4% a Intimní hygiena 11,5%. Odpověď nevím označili 3 žáci 9. ročníku a 1 žák 7. ročníku.

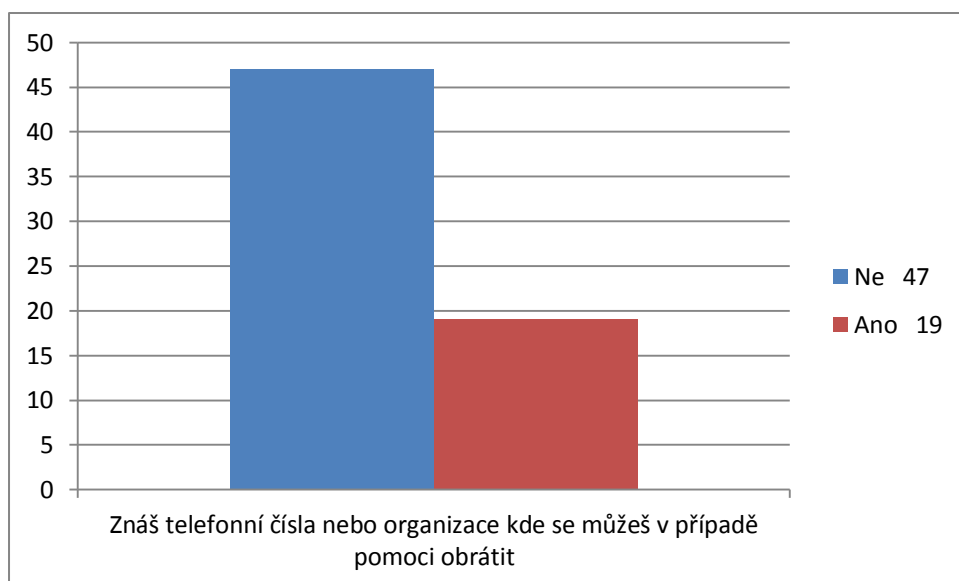
Otázka č. 17 Myslíš si, že pachatelé sexuálního zneužívání jsou především lidé, které děti neznají?



Graf č. 17 Pachatelé sexuálního zneužívání

Informovanost žáků ohledně sexuálního zneužívání je špatná, dokazuje to graf č. 17, kde celých 40,9% odpovědělo ano. V 7. ročníku odpovědělo 15 žáků, v 8. ročníku 7 žáků a v 9. ročníku 5 žáků. Ne odpovědělo 40,9% a nevím 18,2% v zastoupení 7. ročník 5 žáků, 8. ročník 4 žáci, 9. ročník 3 žáci.

Otázka č. 18 Znáš telefonní čísla nebo organizace kde se můžeš v případě pomoci obrátit?



Graf č. 18 Znáš telefonní čísla nebo organizace kde se můžeš v případě pomoci obrátit?

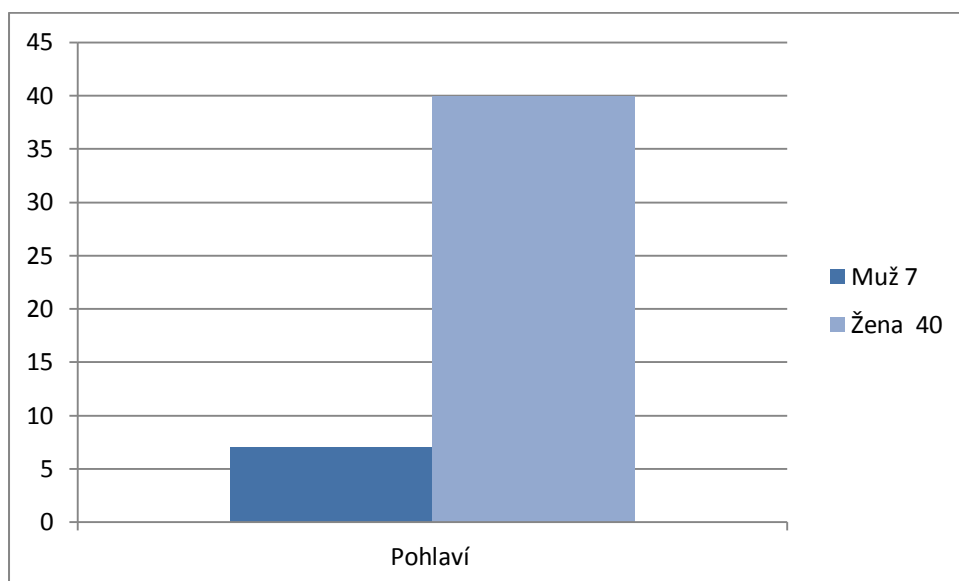
Domníváme se, že otázka č. 18 nebyla vhodně formulovaná, což lze vidět z kladných odpovědí na grafu č. 18. Ne odpovědělo 71,2%, ano 28,8%. V zastoupení (Linka bezpečí odpovědělo 8 žáků, 112 odpověděli 4 žáci, 150 odpověděli 4 žáci, 155 odpověděli 2 žáci a jeden žák odpověděl: Organizace pomoc mládeže).

Otázka č. 19 Připomínky v souvislosti k dané problematice

Vzhledem k tomu, že na tuto otázku nikdo neodpověděl, můžeme usoudit, že danou problematiku již dále rozvádět nechtějí.

Vyhodnocení dotazníku pro rodiče

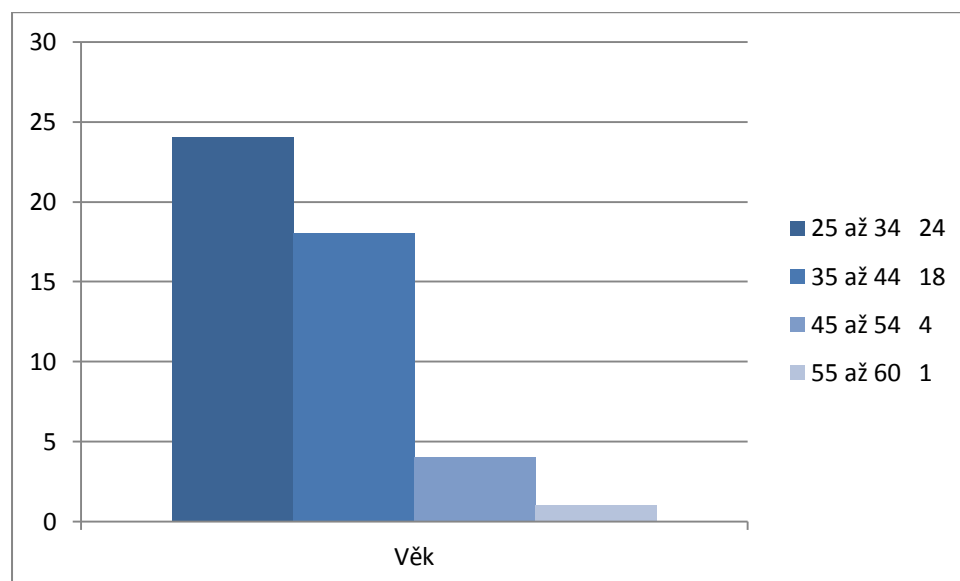
Otázka č. 1 Pohlaví



Graf č. 1

Když se podíváme blíže na graf č. 1, vidíme, že většina dotazovaných patří ženám. Pozitivně lze vnímat, že se do dotazovaných zapojili také muži, i když v malé míře. Žena 85,1% a muž 14,9% .

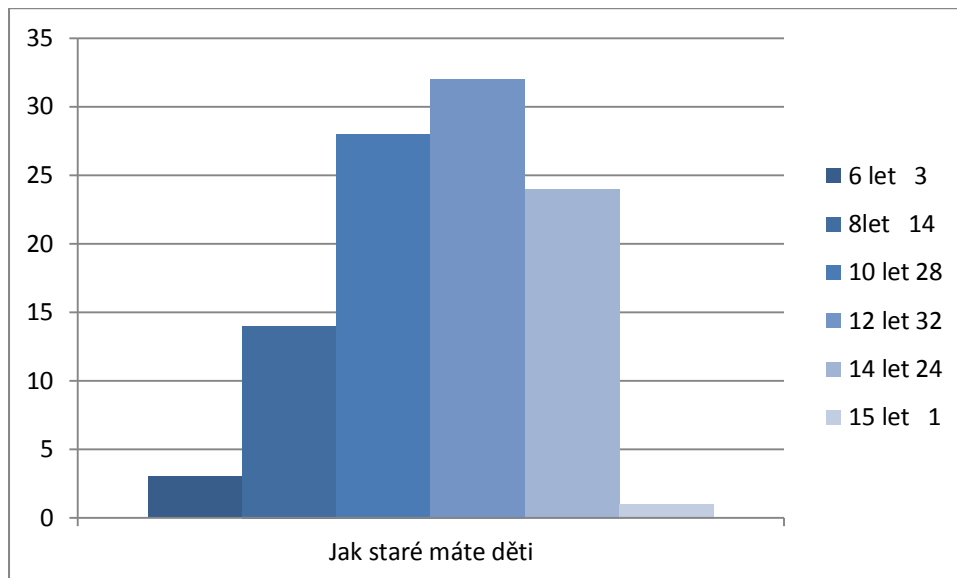
Otázka č. 2 Věk



Graf č. 2 Věk

Jak je zřejmé z grafu č. 2 nejvíce dotazovaných se nachází ve věku od 25 až 34 let 51,1%. Naopak nejnižší skupina je ve věku 55 až 60 let. 2,1%. Zastoupení ve věku 35 až 44 let 38,3% a 45 až 54 let 8,5%.

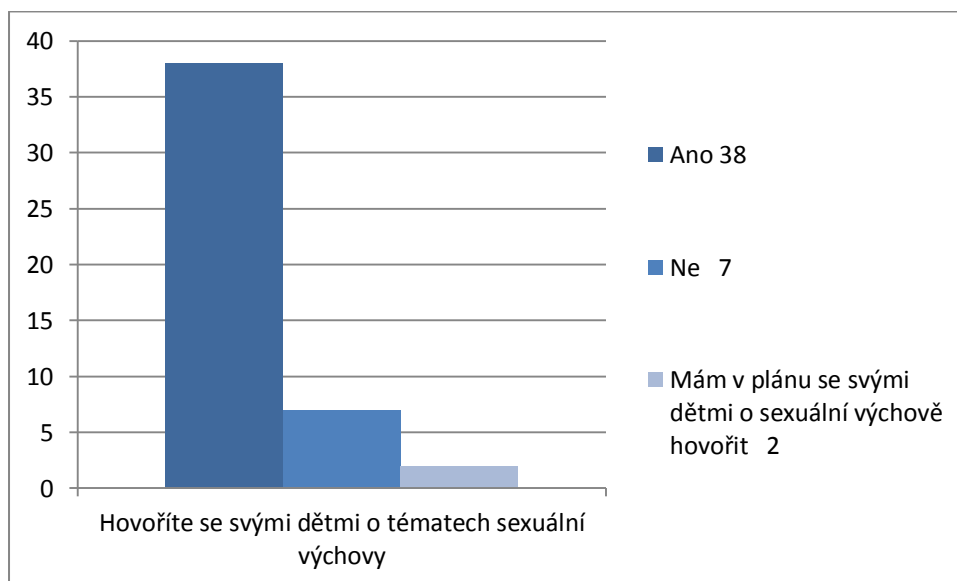
Otázka 2.1 Jak staré máte děti



Graf č. 2.1

Z grafu vyplývá, že nejvíce oslovených rodičů má děti ve věku 12let – 31,4%. Dále byli zastoupeni rodiče ve věku 10 až 14 let. Nejméně byla zastoupena věková kategorie 15let.

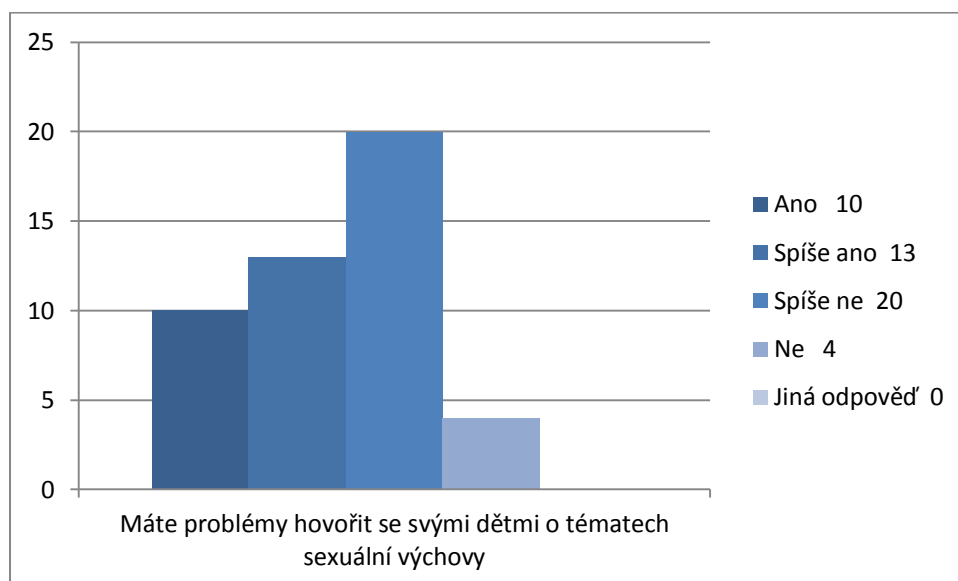
Otázka č. 3 Hovoříte se svými dětmi o tématech sexuální výchovy?



Graf č. 3 Komunikace rodičů s dětmi

Na grafu č. 3 jsou zobrazené odpovědi dotazovaných rodičů, zda hovoří se svými dětmi o tématech sexuální výchovy: Ano 80,9%, Ne 14,9%. V plánu na toto téma hovořit má 4,3% rodičů. Ale jsou i rodiče, kteří se svými dětmi na téma sexuální výchovy nehovoří. Z grafu vyplývá, že více než 80% rodičů se svými dětmi o sexuálních tématech hovoří, což můžeme hodnotit pozitivně, pokud jsou získané informace pravdivé.

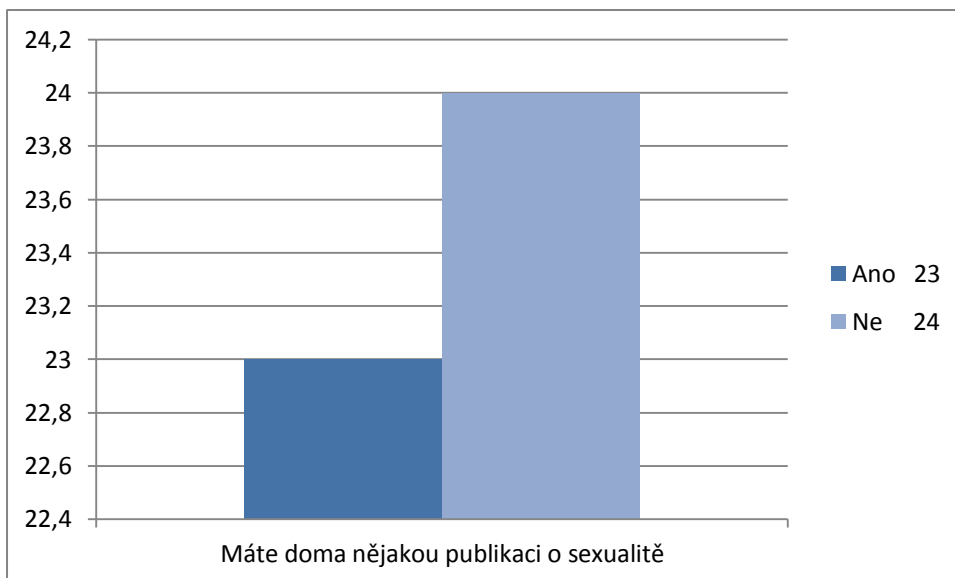
Otázka č. 4 Máte problémy hovořit se svými dětmi o tématech sexuální výchovy?



Graf č. 4 Máte problémy se svými dětmi hovořit o tématech sexuální výchovy

V návaznosti na předchozí otázku nás zajímalo, zda komunikace s dítětem probíhá ohledně sexuální výchovy bez problémů nebo jim činí určité potíže. Odpovědi dotazovaných rodičů, zda mají problémy se svými dětmi o tématech sexuální výchovy hovořit: Ano 21,3%, spíše ano 27,7%, spíše ne 42,6%, ne 8,5%. Z odpovědí rodičů vyplývá, že skoro 50% hovořit se svými dětmi o otázkách sexuální výchovy problémy nemá, ale zároveň zhruba stejnému počtu rodičů hovořit se svými dětmi o otázkách sexuální výchovy dělá problémy.

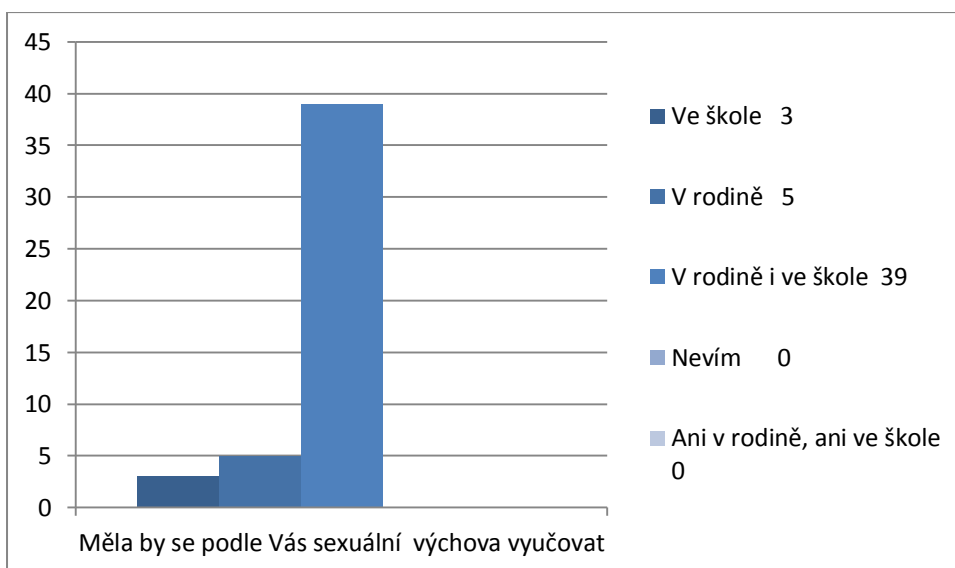
Otázka č.5 Máte doma nějakou publikaci o sexualitě?



Graf č. 5 Vlastníte publikaci o sexualitě

Na grafu č. 5 jsou zobrazeny odpovědi dotazovaných rodičů, zda mají doma nějakou publikaci o sexualitě: Ano 48,9% v zastoupení (Kámasútra - 9 odpovědí, 101 nocí tantrického sexu – 4 odpovědi, Hry lásky – 6 odpovědi, Sexuální inspirace – 3 odpovědi, Erotická inteligence – 1 odpověď). Ne 51,1%. Z tohoto výsledného grafu vyplývá, že polovina nějakou publikaci vlastní a druhá ne. Je zajímavé, že dotazovaní rodiče neuvedli žádnou literaturu patřící mládeži.

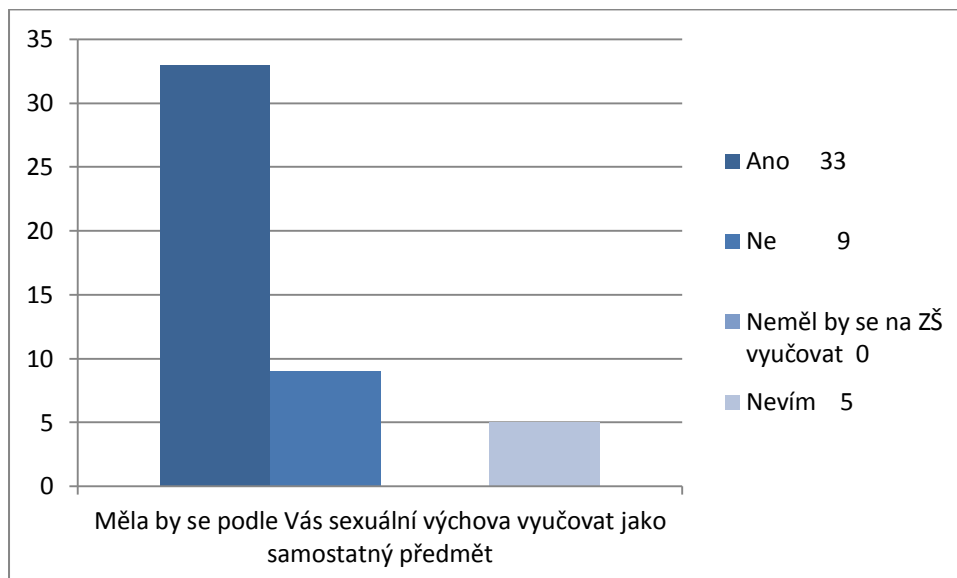
Otázka č. 6 Měla by se podle Vás sexuální výchova vyučovat?



Graf č. 6 Výuka sexuální výchovy

Většina odpovídajících rodičů 83% jak vidíme na grafu č.6 by výuku sexuální výchovy zařadila jak do rodiny, tak do školy. Jen ve škole by si přálo výuku 6,4% dotazovaných rodičů a výuku sexuální výchovy by nechalo jen na rodině 10,6% rodičů. Z odpovědí 83% rodičů vyplývá, že výuka sexuální výchovy by se měla probírat jak ve škole, tak i v rodině.

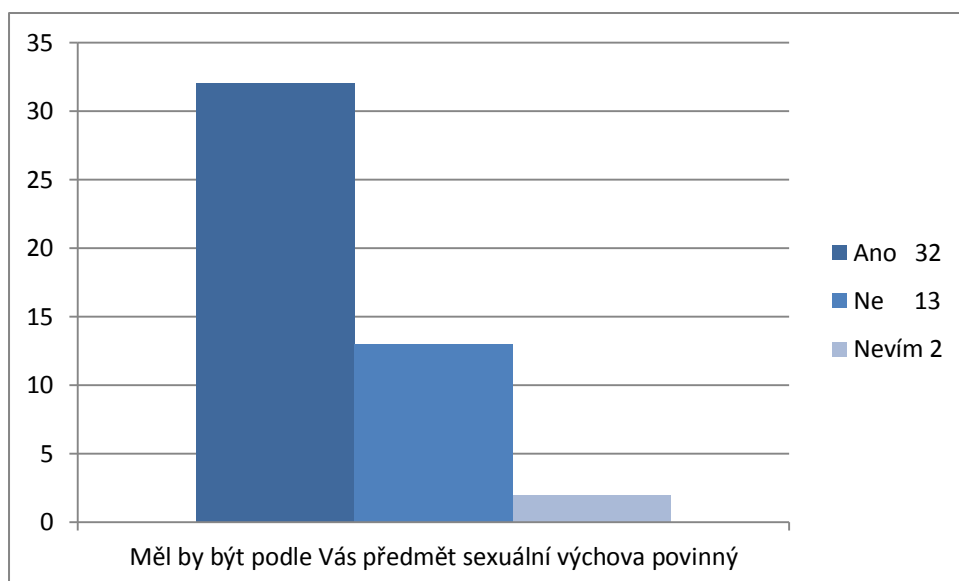
Otázka č. 7 Měla by se podle Vás sexuální výchova vyučovat jako samostatný předmět?



Graf č. 7 Sexuální výchova jako samostatný předmět

7. otázka z dotazníku pro rodiče se ptala na názor, jestli by se měla sexuální výchova vyučovat jako samostatný předmět. Graf č.7 ukazuje, že 70,2% rodičů, by chtělo, aby tento předmět byl vyučován samostatně. 19,1 % rodičů je naopak proti a myslí si, že by sexuální výchova měla být obsažena v různých předmětech. 10,6% dotazovaných rodičů odpovědělo neví.

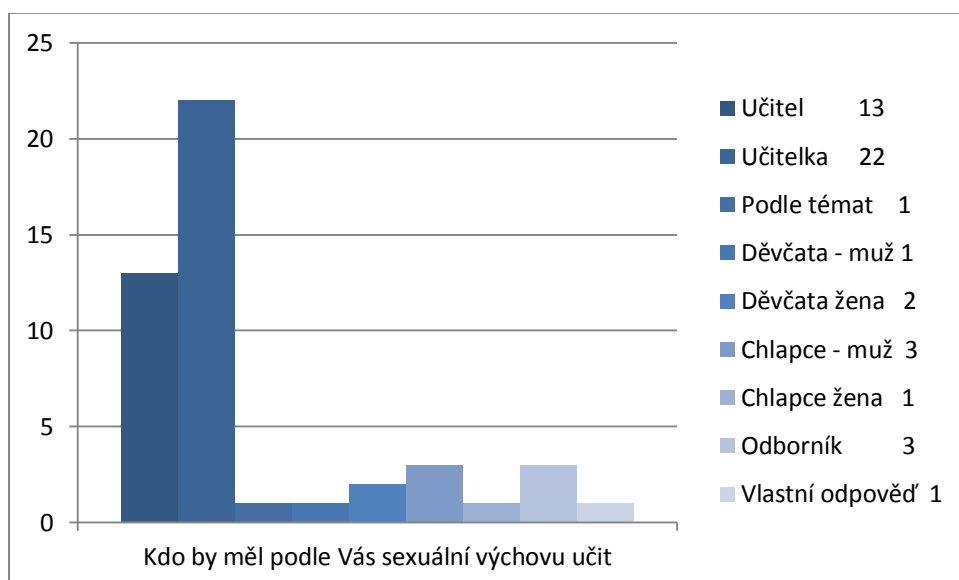
Otázka č. 8 Měl by být podle Vás předmět sexuální výchova povinný?



Graf č. 8 Sexuální výchova povinný předmět

Pokud by se předmět sexuální výchova vyučoval na ZŠ, měl by být tento předmět povinný? To byla další otázka, na kterou odpovídali rodiče. Na grafu č. 8 je zřejmé, že 68,1% dotazovaných rodičů považuje za správné, aby předmět sexuální výchova byl povinný. Jiného názoru je 27,7% rodičů, kteří odpověděli ne. Odpověď nevím označilo 4,3% dotazovaných rodičů.

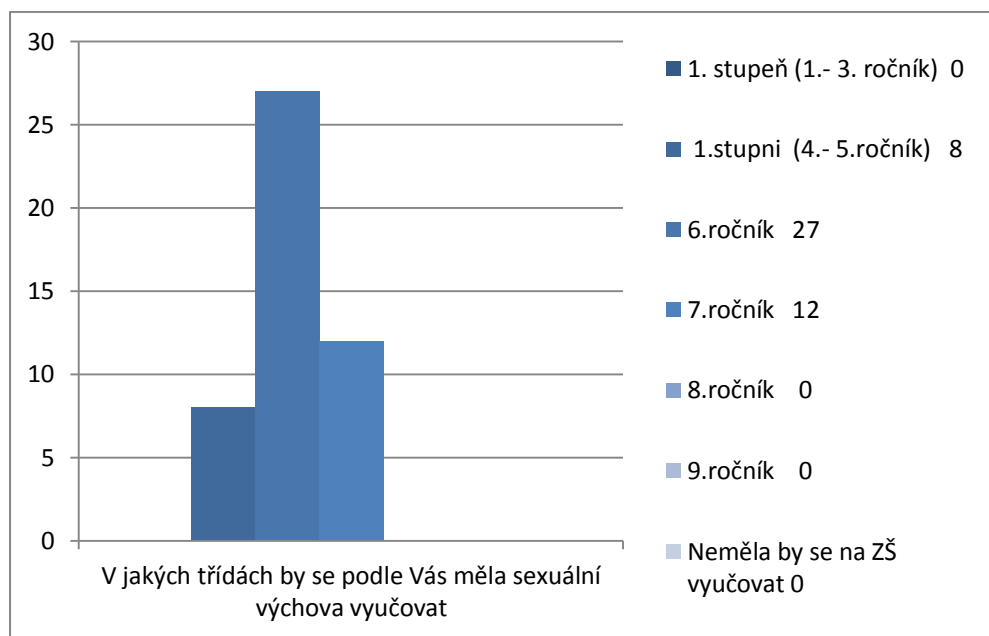
Otázka č. 9 Kdo by měl podle Vás sexuální výchovu učit?



Graf č. 9 Kdo má sexuální výuku učit

Všechny věkové kategorie se shodly na tom, že výuku by měli na ZŠ učit – učitelka 46,8% nebo učitel 27,7%. V malém množství by si přáli, aby výuku vedl odborník 6,4%. Některé názory byly i v odlišnosti na pohlaví, kdy chlapce by měl učit muž 6,4% a dívky žena 4,3%. Je zajímavé, že byly i opačné názory chlapce žena a dívky muž 2,1%. Podle témat se přiklánělo 2,1% dotazovaných rodičů. Jeden z rodičů odpověděl vlastním názorem – výuku by měl vést pedagogický pracovník, který má v dané oblasti patřičnou kvalifikaci.

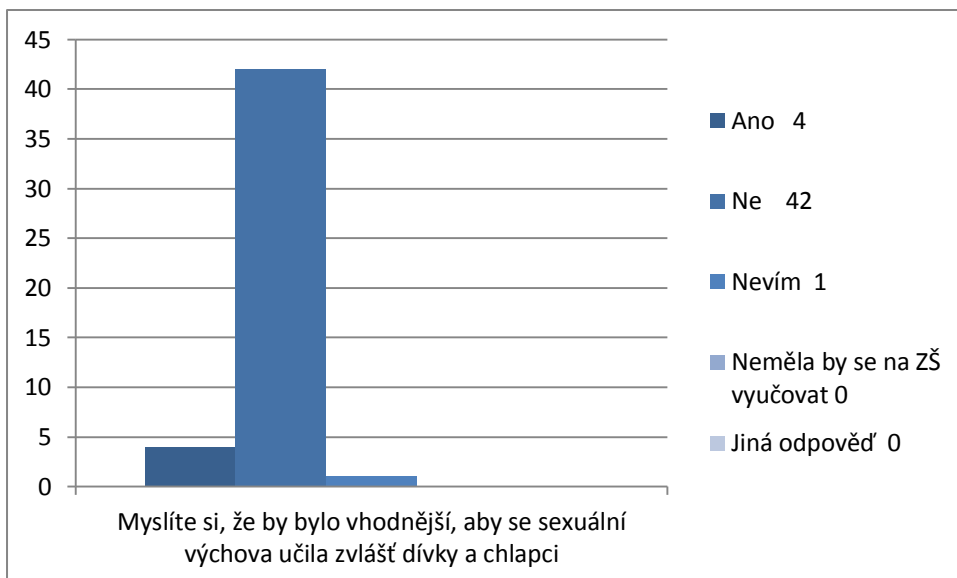
Otázka č. 10 V jakých třídách by se podle Vás měla sexuální výchova vyučovat?



Graf č. 10 Výuky sexuální výchovy ve třídách

Nejvhodnějším obdobím, kdy začít výuku sexuální výchovy na ZŠ je podle 57,4% rodičů 6. ročník. Je zajímavé, že 17% rodičů odpovědělo, že by výuku sexuální výchovy zařadili již na 1. stupeň (4. až 5. ročník). 25,5% rodičů, by sexuální výchovu zařadilo do 7. ročníku. Pozitivně lze hodnotit skutečnost, že podle dotazovaných rodičů by výuku nikdo nezařadil až do 8. a 9. ročníku.

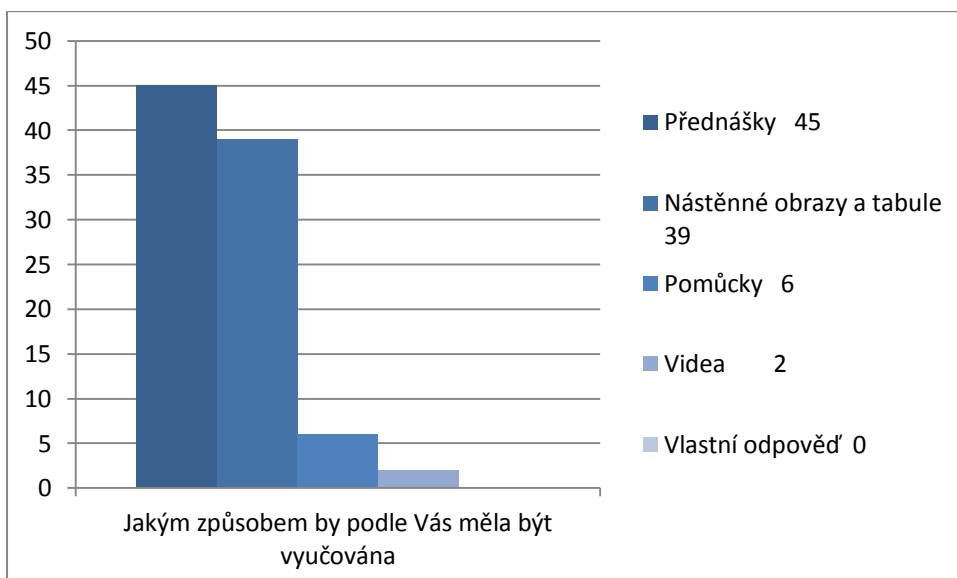
Otázka č. 11 Myslíte si, že by bylo vhodnější, aby se sexuální výchova učila zvlášť dívky a chlapci?



Graf č. 11 Výuka dohromady nebo zvlášť

Převážná většina dotazovaných rodičů 89,4% považuje za vhodnější, aby se sexuální výchova učila dohromady dívky a chlapci. 4 rodiče by měli zájem, aby se učila odděleně 8,5%. Nevím odpovědělo 2,1% rodičů. Odpovědi: Neměla by se na ZŠ vyučovat a jiná odpověď 0%. Z odpovědí rodičů vyplývá, že téměř 90% si přeje, aby se sexuální výchova učila dohromady.

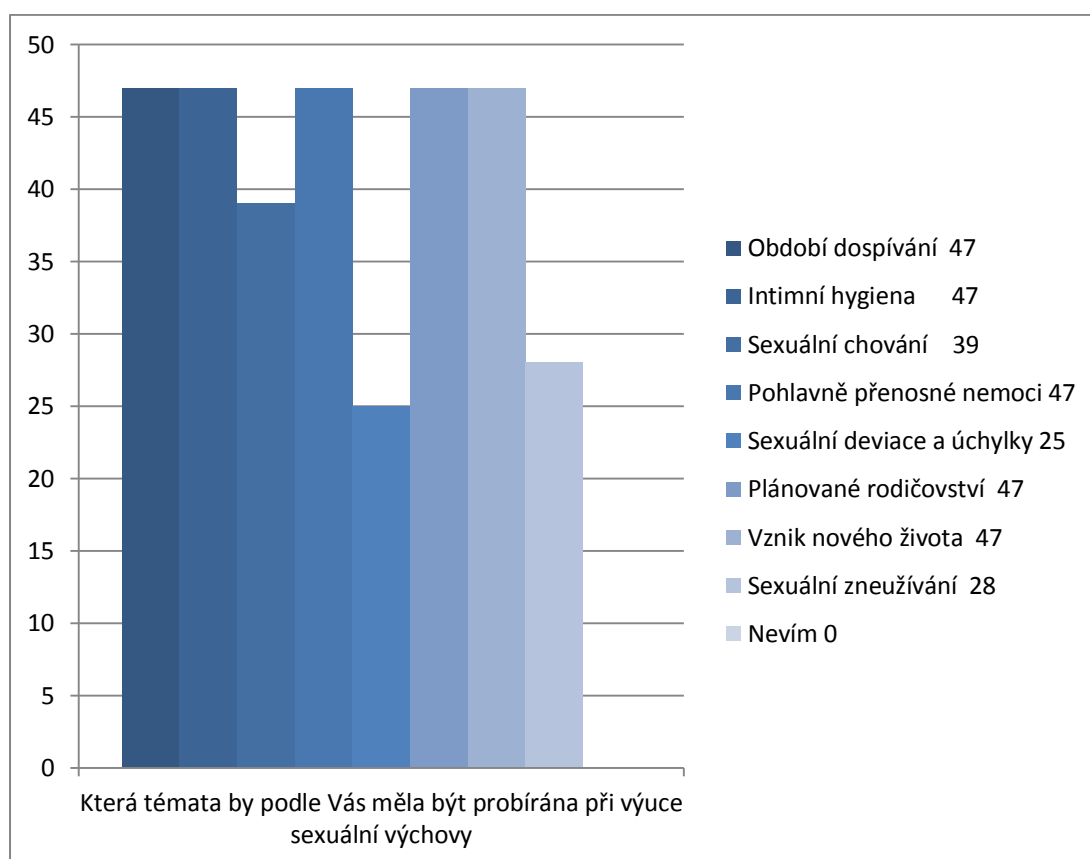
Otázka č. 12 Jakým způsobem, by podle Vás měla být vyučována?



Graf č. 12 Způsob výuky

Graf.12 nás seznamuje, jaké nejpoužívanější metody by měly být vybírány při výuce sexuální výchovy na školách. Dotazovaní rodiče měli možnost vybrat si z více odpovědí. 47 rodičů odpovědělo: Přednášky 95,7%, nástěnné obrazy a tabule 83%. Mezi méně preferované metody rodiče zařadili pomůcky 12,8% a videa 4,3%. Vlastní odpovědi nevyužil žádný dotazovaný rodič 0%.

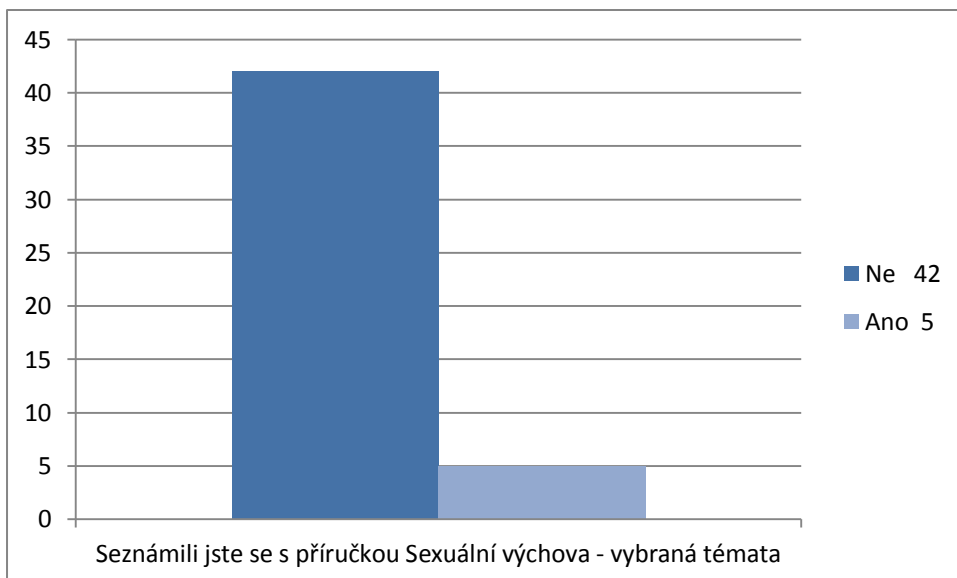
Otázka č. 13 Která témata by podle Vás měla být probírána při výuce sexuální výchovy?



Graf č. 13 Témata sexuální výchovy

Dotazovaní rodiče, měli možnost výběru více odpovědí, kterým tématům by se v oblasti sexuální výchovy měla věnovat větší pozornost. Období dospívání, intimní hygiena, plánované rodičovství, vznik nového života, pohlavně přenosné nemoci tyto témata získala 100%, což znamená, že každý rodič tyto témata označil. Dále 83% označilo sexuální chování. Je zářející, že pouze 59,6% rodičů odpovědělo, že by se v hodinách sexuální výchovy mělo probírat téma sexuální zneužívání.

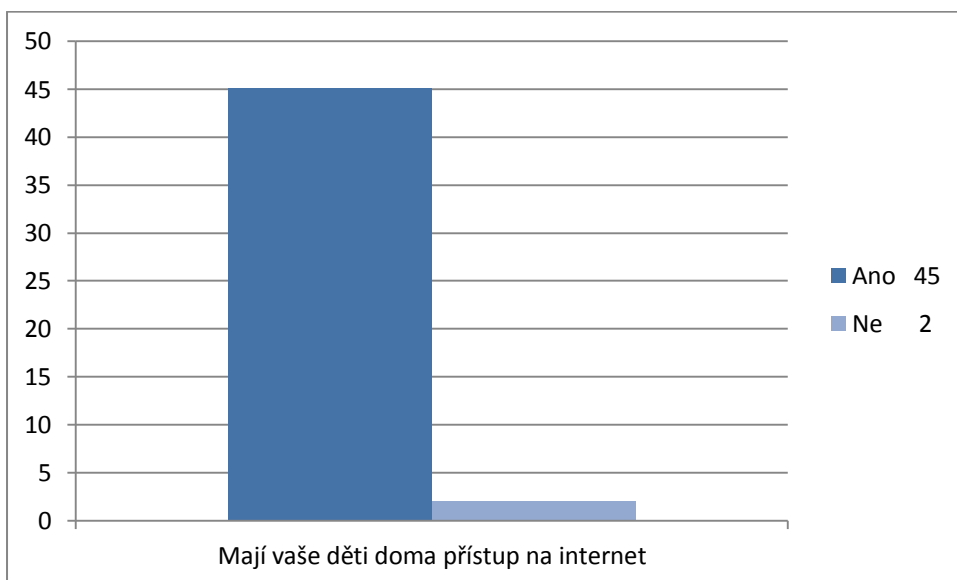
Otázka č. 14. Seznámili jste se s příručkou Sexuální výchova – vybraná témata?



Graf č. 14 Příručka sexuální výchova

Celkově je o sexuální příručce podle grafu č. 14 informováno 10,6% dotazovaných rodičů. V případě kladné odpovědi, měli dotazovaní rodiče možnost doplnit vlastní názor na tuto příručku, kde mnoho rodičů psalo, že se osobně s příručkou nesetkali, ale slyšeli o ní pouze informativně z televize a tisku. 89,4% rodičů se s příručkou vůbec nesetkalo.

Otázka č. 15 Mají vaše děti doma přístup na internet?

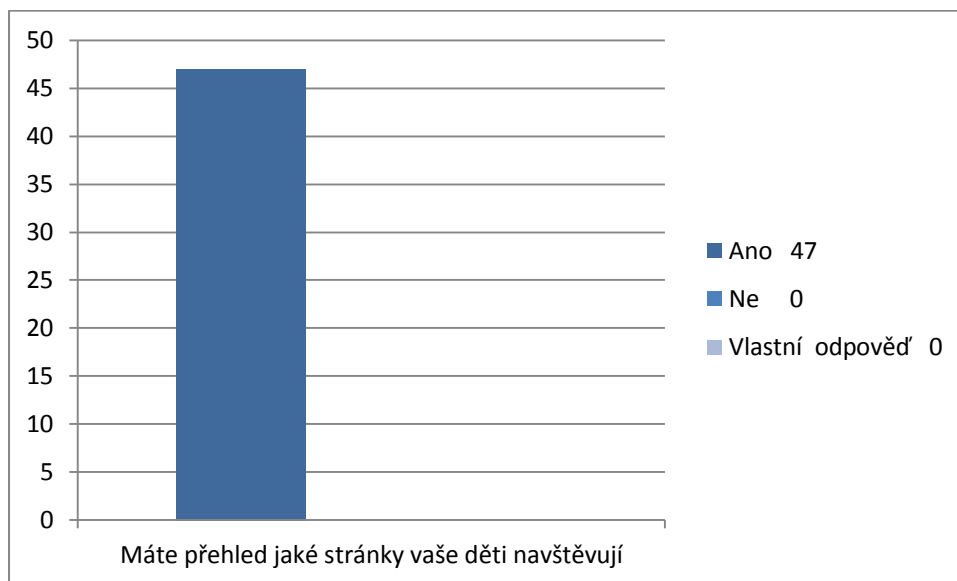


Graf č. 15 Přístup k internetu

Graf č.15 znázorňuje odpovědi dotazovaných rodičů, zda jejich děti mají doma přístup na internet. Ano 95,7%. Ne 4,3%. Z odpovědí rodičů vyplývá, že téměř každé dítě má doma

přístup k internetu. S takovým výsledkem bylo možné počítat. Žáci internet využívají každý den, ať již jako zdroj komunikace, k vyhledávání informací nebo si hrají hry, co také vyplynulo z odpovědí dotazovaných žáků, kdy si otázky ohledně sexuální tematiky vyhledávají na internetu. Proto další otázka směřovala k dotazu, zda rodiče ví, jaké stránky jejich děti navštěvují.

Otázka č. 16 Máte přehled jaké stránky vaše děti navštěvují?



Graf č. 16 Internetové stránky a přehled rodičů

Výsledek grafu č. 16 by mohl být velmi pozitivní, bohužel skutečnost je jiná. Při rozhovorech s žáky jsou odpovědi zcela odlišné, než uvádějí rodiče. Někteří žáci „surfují“ na internetu do pozdních večerních hodin, zatímco rodiče spí. Setkali jsme se i s případy žáků, kteří si natahují budík na 4 hodiny ráno, aby si mohli zapnout počítač a hrát hry nebo „surfovat“ na internetu.

Otázka č. 17 Přípomínky v souvislosti k dané problematice nebyly využity.

7.6 Závěry šetření a diskuze

Následné výsledky dotazníkového průzkumu dokazují u některých otázek zajímavé výsledky. U dotazovaných žáků převládali chlapci 60,6% nad dívkami. U dotazovaných rodičů, tomu bylo naopak, kdy ve větší míře odpovídaly ženy 85,1%, což jsme předpokládali. Věková kategorie u žáků byla zastoupena 60,6% od 14 do 15let a ve věku od 12 do 13 let odpovídalo 39,4% žáků. Nejvíce dotazovaných rodičů bylo ve věku 25 až 34 let 51,1% , naopak nejnižší skupina je ve věku 55 až 60 let 2,1%. Na otázku jak staré máte děti, dotazovaní rodiče nejvíce odpovídali 12 let.

Z hlediska informovanosti žáků, kdo s nimi poprvé hovořil o sexualitě, žáci nejvíce odpovídali kamarádi 62,1%, na druhém místě byli rodiče a bohužel překvapující odpovědí byla na 3. místě nikdo. Podobná otázka směřovala i k rodičům, zda se svými dětmi hovoří o otázkách sexuální výchovy. Tady byl opravdu překvapující výsledek, protože 80,9% rodičů odpovědělo, že ano. Tento výsledek se může vyhodnotit velmi pozitivně, pokud rodiče odpovídali pravdivě. Jaké při rozhovorech sexuální výchovy mají rodiče pocity, to mapovala naše další otázka, na kterou rodiče odpověděli s výsledkem neutrálním, neboť skoro 50% rodičů se svými dětmi o těchto otázkách hovoří bez problémů, ale zároveň stejnému počtu dělá potíže se svými dětmi na toto téma hovořit. U žáků nás tedy zajímalo, s kým si mohou pohovořit o tématu sexu a partnerských vztazích. Kamarádi se opět umístili na prvním místě 65,8%, dále mohou hovořit s rodiči, učiteli, sourozenci a jeden žák dokonce uvedl vlastní odpověď, se svojí dívkou.

Další naše otázka směřovala k dotazu, kde všude si žáci uvědomují, že se v běžném životě se sexualitou setkávají. Nejvíce odpovědí, jak se mohlo předpokládat měl internet 28,5% a televize 24,7%, ale někteří žáci se s ní setkali např. i v knihách, ve škole, v rádiu, u lékaře nebo na obrazech.

I když je moderní doba a většina žáků čerpá jakékoliv informace z internetu, další otázka směřovala k dotazu, zda vlastní nějakou publikaci o dospívání. Je překvapující, že více než 87,9% odpovídajících žáků odpovědělo záporně. Odpověď ano 12,1% odpověděly pouze dívky a uvedly publikace: 1000 dívčích otázek, Děvčátko na slovíčko a Kámasútra. Myslíme si, že v každé knihovničce dospívajícího dítěte by publikace o dospívání neměla chybět. Jestli mají publikaci o sexualitě doma také rodiče, jsme zjišťovali v otázce č. 5. Odpovědi rodičů byli zajímavé, dotazovaní rodiče neuvedli žádnou literaturu patřící mládeži, ale 48,9% dotazovaných rodičů uvedlo, že publikaci vlastní a to Kámasútra, 101 nocí tantrického sexu,

Hry lásky, Sexuální inspirace, Erotická inteligence. 51,1% rodičů uvedlo, že žádnou publikaci o sexualitě nevládní.

Znáte mediální zdroj, kde si můžete vyhledat odpovědi ohledně sexuality? Na tuto otázku žáci odpověděli ano (42,4%) v zastoupení internet, knihy a televize. Většina dotazovaných žáků zaškrtnla odpověď ne (57,6%). Stojí tedy za zmínku, jestli žáci vůbec vědí co je to mediální zdroj.

Další otázky směřovaly k vědomostem ohledně sexuální výchovy. Otázka č. 8 zjišťovala, od kolika let by podle jejich názoru měl být povolen pohlavní styk. 57,6% dotazovaných žáků odpovědělo, že by měl být povolen od 15let. Nejméně bylo v zastoupení od 13let 7,6%. Překvapující je vlastní odpověď, kdy bylo 5x uvedeno od 18let. Bohužel, znepokojivé jsou výsledky z dotazu, od kolika let povolený pohlavní styk je. I když 71,2% odpovědělo, že od 15 let, je alarmující, že 28,2% dotazovaných žáků nemá přesné informace ani k tak základní otázce. Ani výsledky z další otázky, která zní, jaké znáš druhy antikoncepce, nejsou uspokojivé. Nejznámější byla hormonální antikoncepce 36,6% a kondom 24,4 %. I když je věková hranice odpovídajících žáků nejvíce v zastoupení 14 až 15 let, jak je možné, že žáci 35,4% uvedli, že žádné druhy antikoncepce neznají!!!

Prvním pohlavním stykem se zabývala otázka č. 11, dotaz zněl, může-li dívka otěhotnět i při prvním pohlavním styku. Ano odpovědělo 65,2%. Ale zároveň se musíme zamyslet nad odpovědí ne a nevím, které když sečteme, dostaneme se na 34,8%. Což je dost vysoké procento žáků, kteří netuší, jestli při prvním pohlavním styku může dívka otěhotnět. Výsledky jsou o to horší, když se jedná o žáky 2. Stupně ZŠ.

Měla by se sexuální výchova učit na základní škole? Z kladných odpovědí 90,1 % je zřejmé, že žáci mají zájem, aby se sexuální výchova na ZŠ vyučovala. Podobná otázka směřovala i k rodičům, kteří uvedli, že sexuální výchova by se měla probírat jak ve škole, tak i v rodině 83%. Jen ve škole odpovědělo 6,4% a jen v rodině 10,6% dotazovaných rodičů.

Kdo by měl sexuální výchovu na ZŠ učit, odpovědělo dotazovaných žáků nejvíce učitel 37,9%, další odpovědi byly podle témat a učitelka. Vlastní odpověď žáka (Vyučovat by ji měl ten, od koho to budou žáci chápat a brát vážně). Rodiče jsou názoru, že by sexuální výchovu na ZŠ měla učit učitelka 46,8%, další odpovědi učitel a odborník. Vlastní odpověď (Pedagogický pracovník, který má v dané oblasti patřičnou kvalifikaci).

V dalších otázkách nás zajímalo, zda by se sexuální výchova měla vyučovat jako samostatný předmět. Vzhledem k tomu, že 71,2% dotazovaných žáků a 70,2% dotazovaných rodičů odpovědělo ano, je zřejmé, že by si přáli, aby se sexuální výchova vyučovala jako samostatný předmět. Názory žáků i rodičů, zda by se měla sexuální výchova na ZŠ učit dohromady nebo zvlášť dívky a chlapci nás zajímaly v další otázce. Dotazovaní žáci 77,3% a dotazovaní rodiče téměř 90% se přikláněli k odpovědi dohromady. V případě dotazovaných rodičů, jsem chtěla vědět, zda by předmět sexuální výchovy měl být na ZŠ povinný. Za správné, to posuzuje 68,1% . Jiného názoru je 27,7% , kteří odpověděli ne. K další otázce uvedli dotazovaní rodiče, že nejvhodnějším obdobím, kdy začít výuku sexuální výchovy na ZŠ je podle 57,4% rodičů 6. ročník. Někteří rodiče 17% by chtělo výuku zařadit již na 1. stupeň (4. až 5. ročník). Dalších 25,5% rodičů by sexuální výchovu zařadili do 7. ročníku.

V dotazníku pro rodiče jsme se ptali, jakým způsobem by se podle nich měla sexuální výchova vyučovat. Rodiče se nejvíce shodli na odpovědi přednášky 95,7% a nástěnné obrazy a tabule 83%. Mezi méně preferované metody rodiče zařadili pomůcky 12,8% a videa 4,3% .

Která témata by podle Vás měla být probrána při výuce sexuální výchovy, to byla další otázka, která směřovala jak k dotazovaným rodičům, tak k dotazovaným žákům. Dotazovaní rodiče i žáci měli možnost výběru více odpovědí, kterým tématům by se při výuce sexuální výchovy měla věnovat pozornost. U dotazovaných rodičů období dospívání, intimní hygiena, plánované rodičovství, vznik nového života, pohlavně přenosné nemoci tyto témata dosáhla 100%, což znamená, že každý rodič tato témata označil. 83% dotazovaných rodičů označilo sexuální chování a pouze 59,6% označilo sexuální zneužívání. Podle našeho názoru téma sexuální zneužívání mělo dosáhnout daleko více procent. Žáci by si přáli probírat témata období dospívání a pohlavně přenosné nemoci 20,1%, dále sexuální deviace a úchyly 18,7% a vznik nového života 15,3%. Na tématech období dospívání, pohlavně přenosné nemoci a sexuální deviace a úchyly se rodiče i žáci shodli na prvních místech.

Otázka týkající se příručky Sexuální výchovy – vybraná témata, kterou vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, přinesla odpovědi dotazovaných rodičů, že se s ní nesetkalo 89,4% a pokud rodiče odpovídali ano 10,6%, do možnosti vlastního názoru na tuto příručku psali, že se s ní setkali pouze informativně a to na základě televize nebo tisku.

Možnosti přístupu dětí na internet a přehled, zda rodiče ví, jaké stránky jejich dítě navštěvuje, to jsou další otázky v dotazníku pro rodiče. Z odpovědí rodičů 95,7% vyplývá, že téměř každé dítě má doma přístup k internetu. Taková odpověď se dala předpokládat, již

z rozhovoru žáků ve škole, kdy internet považují jako věc denní potřeby. Překvapující pro nás byly odpovědi rodičů, kdy 100% odpověděli, že mají přehled, jaké internetové stránky jejich děti navštěvují. Možná by bylo zajímavé, zajít se někdy pozdě v noci nebo brzy ráno podívat, jestli jejich děti spí nebo „surfují“ na internetu, což na sebe prozradili žáci ve škole.

V dotazníku u žáků jsem se zaměřila také na otázku sexuálního zneužívání. Zeptali jsme se, zda si žáci myslí, že pachatelé sexuálního zneužívání jsou především lidé, které děti neznají. Ano odpovědělo 40,9 % a neví 18,2%. Měli bychom se zamyslet, kdo ochrání děti, kteří netuší, že pachatelé kteří páchají tuto trestnou činnost, pocházejí většinou z řad rodinných příslušníků!

Ověření průzkumových předpokladů:

PP1 – Předpokládáme, že více než 50% dotazovaných žáků uvede internet jako svůj mediální zdroj, kde si může vyhledat informace ohledně sexuálních témat.

PP1 - Vyvrácíme, protože jsme zjistili, že pouze 28,8% uvedlo internet jako mediální zdroj. Stojí za zmínku, jestli žáci vůbec vědí, co je to mediální zdroj.

PP2 – Předpokládáme, že více než 80% dotazovaných žáků uvede správnou odpověď na otázku, jestli může dívka otěhotnět i při prvním pohlavním styku.

PP2 - Vyvrácíme, protože pouze 65,2% uvedlo správnou odpověď, že dívka může otěhotnět již při prvním pohlavním styku.

PP3 – Předpokládáme, že více než 50% dotazovaných žáků bude mít přehled a odpoví správně, jestli si myslí, že pachatelé sexuálního zneužívání jsou především lidé, které děti neznají.

PP3 – Vyvrácíme, protože pouze 40,9% o uvedlo jako svoji odpověď ne, že pachatelé sexuálního zneužívání jsou především lidi, které děti neznají.

Na základě závěrů můžeme formulovat **doporučení:**

- Směrem k žákům

- více využívat mediálních zdrojů k informovanosti ohledně sexuální výchovy. V rodičích hledat své spojence a neváhat jít za nimi i s dotazy, které Vám mohou připadat intimní. Ve škole při tématech, ve kterých se hovoří o otázkách sexuální výchovy, vnímat názory pedagogů a doplňovat si své informace dotazy, popřípadě diskuzí s daným pedagogem.

- Směrem k rodičům

- hovořte se svými dětmi v otázkách sexuální výchovy. Berte jejich dotazy tak přirozeně, jak přirozeně přijímáte dotazy co to je za věc, kam jedete, jaký je den. Obohatte své děti o nezkrslující vědomosti, které nejlépe přijmou od Vás od rodičů, než od cizích lidí. Ved'te je k čistotě intimních partií stejně tak, jak je vede k čistotě rukou. Chraňte je před sexuálním zneužíváním stejně tak, jak je chráníte před úrazem. Dejte jim na vědomí, že jste tady pro ně, i když se zamilují do stejného pohlaví. Mějte pro ně vždy otevřenou náruč a udělejte si na ně čas, pro vysvětlení jak se chránit před nechtěným otěhotněním nebo pohlavně přenosnými nemocemi. Ať Vaše děti vyrůstají s vědomím, že ve slovech, která obsahují slovo sex není nic špatného, ba naopak že v této oblasti se mohou neustále něco nového dozvídat.

- Směrem k pedagogům

- našim cílem je vychovávat děti a předávat jim informace a vědomosti. Sexuální výchova je jednou z mnoha oblastí, která by se měla probírat společně v rodině i ve škole. Témata sexuální výchovy můžeme prolínat do mnoha oblastí výchovně- vzdělávacího procesu. Např. hodiny prvouky, přírodopisu, občanské výchovy, výchovy ke zdraví, tělesné výchově, dějepisu...Pokud chceme předávat přesné informace svým žákům, musíme se stejně dobře vzdělávat i my pedagogové. Je důležité vést naše žáky směrem ke zdravému sexuálnímu životu, ke správnému sexuálnímu chování a hlavně k sexuálnímu bezpečí, které spočívá v informovanosti o sexuálním zneužívání a pohlavně přenosných nemocech. Spolupracujme s rodiči, odborníky, připravujme na toto téma besedy, přednášky, vytvořme zajímavý výukový program, sledujme nejnovější trendy v oblasti sexuální výchovy. Jedině tak, můžeme být přínosem pro své žáky.

Závěr

„Homo sapiens je jediný živočich, který se vzdává části svého spánku za účelem rozmnožování.“

O.WELLES

Bakalářská práce měla za cíl zmapovat názory žáků a rodičů na výuku sexuální výchovy na ZŠ Kvasice a zjistit znalosti a informovanost žáků k danému tématu.

V teoretické části jsme se věnovali vymezení sexuální výchovy, nahlédli jsme do historie a seznámili jsme se s obsahem sexuální výchovy v rodině a ve škole. Přiblížili jsme si neméně důležitou oblast výuky sexuální výchovy u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a podívali jsme se na některá vybraná témata výuky sexuální výchovy na 2. stupni ZŠ.

V praktické práci jsme se zabývali průzkumovým šetřením, které je zaměřené na zmapování názorů a postojů žáků 2. stupně ZŠ a rodičů k výuce sexuální výchovy na 2. stupni ZŠ Kvasice.

Dnešní společnost je obklopená ze všech stran erotickým děním. Erotika na nás křičí ze všech stran, ať již z reklamy v televizi, v rádiu nebo z billboardů. V novinových stáncích můžeme zhlédnout vedle žvýkaček a dětských časopisů prezervativy a porno časopisy. Dnešní mládež tajně „surfuje“ po internetu za účelem vyhledat porno stránky, popřípadě nahé akty. Starší lidé se pohoršují nad lehce oděnými děvčaty, líbající se dvojicí v MHD nebo za ruce vedoucí se stejné pohlaví slovy: „Tohle za nás nebylo.“ Mládež se smíchem obvykle odpovídá: „Je jiná doba.“

A nyní je jen na každém z nás, abychom se zamysleli. Čím je tato doba tak jiná... Je snad dávat najevo lásku někomu na veřejném prostranství pohoršující, nebo ta dívka, která si vzala krátkou sukni, je špatná? Nebo snad dva chlapci vedoucí se za ruce se zamilovanými pohledy do této společnosti nepatří? Je ještě spousta dalších příkladů, které bychom mohly vyjmenovat a reagovat na ně různými způsoby.

Sexuální výchova, dlouhé roky pro lidstvo tabu. Projevování sexuální přitažlivosti na veřejnosti, bylo nepřijatelné. Porno časopisy, porno videa a vše, co zavánělo sexem, bylo uzamčeno obvykle doma na tajném místě a hovořit spolu mohli na toto téma jen dospělí. Přes

období dospívání se opatrně našlapovalo a dospívající obvykle vstupovali do oblasti sexuality neinformováni a nepřipraveni. Dnes slyšíme, je jiná doba. Sexualita je všude kolem nás, informovanost je tak pro dnešní děti a mládež výborná. Je to ale tak? Ano, je pravda, že dnešní mládež má daleko lepší přístup k informacím, ale jaké informace mu dá shlédnutí porno film nebo jaké odpovědi si přečte v dnešních časopisech pro mládež, kde se na jedné stránce věnují sexuálním otázkám. Myslíme, si že dnešní doba je sice jiná, ale především záleží na rodičích, aby již od prvních otázek týkajících se sexuality zahodili ostych a vše svému dítěti přiměřeně k jeho věku vysvětlili. Děti jsou naše budoucnost a měli by být připraveny do společnosti po všech stránkách. Nezapomínejme, že slovo výchova je obsaženo i ve spojení sexuální výchova. Neměli bychom také kromě rodiny opomenout ani na výchovu sexuality ve škole. Nebraňme rozvíjení po této stránce, odborníkům – pedagogům, kteří vědí, jak rozvíjet informovanosti žáky i po sexuální výchově. Pokud se zapojíme do výuky o sexuální výchově společně jak rodina i škola, tak podle našeho názoru se nemusíme obávat, že např. naše děti budou nakaženy pohlavně přenosnými nemocemi, budou vědět, že homosexualita není nemoc a že pokud jim člověk, dává bonbóny a přitom je osahává na intimních místech, není to v pořádku. To jsou jen střípky toho, z čeho všeho můžeme děti ochránit.

Propojme tedy naše ruce a dejme svým dětem pevný základ vědomostí, i v oblasti sexuální výchovy, stejně tak jak se pro pevný základ v půdě proplétají kořeny stromů.

„Mnozí, kdo promilovali třeba celý život, dovedou nás méně poučit o tom, co je láska, než dítě, které ztratilo pejska...“

B. WILDER

Literatura

1. CAPOONI, V., HAJNOVÁ, V., NOVÁK, T. *Sexuologický slovník*. Praha : Grada, 1994. 149 s. ISBN 80-7169-115-1.
2. DONÁT, J., DONÁTOVÁ, N. *Důvěrně a otevřeně o sexualitě*. Praha: Fortuna, 1998. 95s. ISBN 807168371X.
3. CHALKE, S. *Umíte se bavit se svým dítětem o sexu?* 1. vyd. Praha: Albatros, 2002. 158 s. ISBN 80-00-01071-2.
4. JANIŠ, K. *Toulky historií sexu a erotiky*. Ústí nad Orlicí: Ofis, 2007. 327 s. ISBN 978-80-86845-83-8.
5. JANIŠ, K., KUBRICHTOVÁ, L., MAKALOVÁ, D. *Výchovně - vzdělávací program „O dospívání a menstruaci“*. Zlín, 2011. 42 s.
6. KUBRICHTOVÁ, L., MARÁDOVÁ, E. *Hygienické návyky. Péče o zdraví*. Praha: Fortuna Print, 1993. 63 s. ISBN 80-7168-040-0.
7. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2000. 287 s. ISBN 80- 200-0690- 7.
8. PONDĚLÍČEK, I., PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, J. *Lidská sexualita jako projev přirozenosti a kultury*. Praha: Avicenum, 1971. 327 s.
9. PRCHAL, J. *Vychováváme děti*. Praha: Práce, 1970. 224 s. ISBN neuveden
10. PŠENIČKA, O. *Sexuální výchova v rodině*. Hradec Králové: ATD, 1995. 310 s. ISBN 80-901524-3-0
11. SEDLMAYEROVÁ, A. *Zelené pastely*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1964. 170 s. ISBN neuveden
12. *Sexuální výchova: kniha netradičních metod výuky*. 1. vyd. Praha: Trizonia, 1994. 279 s. ISBN 80-85573-36-9.
13. ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. 156 s. ISBN 80-86131-44-0.
14. TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996. 45 s. ISBN 80-7071-029-2.

Seznam internetových zdrojů:

1. FRIEDMAN, Z. *Úvod do pedagogické diagnostiky [online]. KTeIV MU, 2006.* [cit. 2013-02-2]. Dostupné z <http://www.ped.muni.cz/wtech/elearning/Pedag_diagnostika.pdf>.
2. JANIŠ, K. *Sexuální výchova - vybrané otázky.* Sborník z kongresu Pardubice. [online]. Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu. Dostupné z <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2006010626>
3. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách.* [online], poslední aktualizace 2010 [cit. 2013-04-2]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/doporuceni-msmt-k-realizaci-sexualni-vychovy-v-zakladnich>
4. MARÁDOVÁ, E. *K aktuálním otázkám pojetí rodinné a sexuální výchovy v transformované škole.* Sborník z kongresu Pardubice 2006. [online]. Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu.c2007, [cit. 2013-02-16]. Dostupné z <http://www.planovanirodiny.cz/rservice.php?akce=tisk&cisloclanku=2007011603>
5. MATKA TEREZA, *O plánování rodičovství.* Projev ve Washingtonu, 1996. Liga pár párů – Pro přirozené plánování rodičovství. [online].c2005. [cit. 2013-03-1]. Dostupné z <http://www.lpp.cz/?a=20&id=22>

Další zdroje

1. Terasoft, a.s., *Základy rodinné a sexuální výchovy.* [CD- ROM]. Hořovice, 2003.
2. Artemis ve spolupráci s Filmexport home video a Společností pro plánování rodiny a sexuální výchovu, *Láska je láska aneb Moderní encyklopedie lidské sexuality,* [videokazeta VHS], Ústí nad Labem, 1994.

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník pro studenty

Příloha č. 2 Dotazník pro rodiče

Příloha č.1 Dotazník pro studenty

Vážení studenti, obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku: „Výuka sexuální výchovy na 2. Stupni ZŠ“. Dotazník je zcela anonymní a bude sloužit jako podklad k mé bakalářské práci. Byla bych ráda, abyste na otázky odpovídali podle toho, co si o dané problematice opravdu myslíte. Děkuji za Vaši ochotu a čas strávený vyplňováním. Markéta Doleželová

1. Pohlaví

- Dívka
- Chlapec

2. Věk

- 10 – 11
- 12 – 13
- 14 – 15

3. Kdo s Tebou poprvé mluvil o sexualitě?

- Rodiče
- Kamarádi
- Učitelé
- Sourozenec
- Nikdo
- Vlastní odpověď

4. S kým můžeš hovořit o tématu sexu nebo partnerských vztazích?

- Rodiče
- Kamarádi
- Učitelé
- Sourozenec
- Vlastní odpověď

5. Kde všude se v běžném životě můžeš setkat se sexuální tematikou?

6. Máš nějakou publikaci o dospívání?

Ano – Jakou?

Ne

7. Znáš nějaký mediální zdroj, kde si můžeš najít odpovědi ohledně sexuality?

Ne

Ano – Jaký

8. Od kolika let by měl být podle Tebe povolen pohlavní styk?

13

14

15

16

Nevím

Vlastní odpověď

9. Od kolika let povolený pohlavní styk je?

13

14

15

16

17

18

Nevím

10. Jaké znáš druhy antikoncepce?

11. Může dívka otěhotnět i při prvním pohlavním styku?

- Ano
- Ne
- Nevím

12. Myslíš si, že by se sexuální výchova měla vyučovat na ZŠ?

- Ano
- Ne
- Nevím

13. Kdo by měl sexuální výchovu na ZŠ vyučovat

- Učitel
- Učitelka
- Podle témat
- Neměla by se na ZŠ vyučovat
- Nevím
- Vlastní odpověď

14. Myslíš si, že by se sexuální výchova měla vyučovat jako samostatný předmět

- Ano
- Ne
- Nevím
- Neměla by se na ZŠ vyučovat

15. Měla by se podle Tvého názoru učit dohromady nebo zvlášť dívky a chlapci

- Dohromady
- Zvlášť
- Neměla by se na ZŠ vyučovat
- Nevím

16. Jaká témata by se podle Tebe měla probírat v sexuální výchově

- Období dospívání
- Intimní hygiena
- Pohlavně přenosné nemoci
- Sexuální deviace a úchytky
- Plánované rodičovství
- Vznik nového života
- Nevím
- Vlastní odpověď

17. Myslíš si, že pachatelé sexuálního zneužívání jsou především lidé, které děti neznají

- Ano
- Ne
- Nevím

18. Znáš telefonní čísla nebo organizace kde se může v případě pomoci obrátit

- Ne
- Ano

Vypiš, jaká znáš:

19. Připomínky v souvislosti k dané problematice

Příloha č 2. Dotazník pro rodiče

Vážení rodiče, obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku: „Výuka sexuální výchovy na 2. stupni ZŠ“. Dotazník je zcela anonymní a bude sloužit jako podklad k mé bakalářské práci. Děkuji za Vaši ochotu a čas strávený vyplňováním. Markéta Doleželová.

1. Pohlaví

- Muž
- Žena

2. Věk

- 25 – 34
- 35 – 44
- 45 – 54
- 55 – 60

2.1

- Jak staré máte děti?

3. Hovoříte se svými dětmi o tématech sexuální výchovy?

- Ano
- Ne
- Mám v plánu se svými dětmi o sexuální výchově hovořit

4. Máte problémy hovořit se svými dětmi o tématech sexuální výchovy?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne
- Jiná odpověď – Uveďte

5. Máte doma nějakou publikaci o sexualitě?

- Ano
- Jakou?

- Ne

6. Měla by se podle Vás sexuální výchova vyučovat?

- Ve škole
- V rodině
- V rodině i ve škole
- Nevím
- Ani v rodině, ani ve škole

7. Měla by se podle Vás sexuální výchova vyučovat jako samostatný předmět?

- Ano
- Ne
- Neměl by se na ZŠ vyučovat
- Nevím

8. Měl by být podle Vás předmět sexuální výchova povinný?

- Ano
- Ne
- Nevím
- Neměl by se na ZŠ vyučovat

9. Kdo by měl podle Vás sexuální výchovu učit?

- Učitel
- Učitelka
- Podle témat
- Děvčata – muž
- Děvčata – žena
- Chlapce – muž
- Chlapce - žena
- Odborník
- Vlastní odpověď

10. V jakých třídách by se podle Vás měla sexuální výchova vyučovat?

- Již na 1. stupni (1. - 3. ročník)
- Již na 1. stupni (4. - 5. ročník)
- 6. ročník
- 7. ročník
- 8. ročník
- 9. ročník
- Neměla by se na ZŠ vyučovat

11. Myslíte si, že by bylo vhodnější, aby se sexuální výchova učila zvlášť dívky a chlapci?

- Ano
- Ne
- Nevím
- Neměla by se na ZŠ vyučovat
- Jiná odpověď

12. Jakým způsobem by podle Vás měla být vyučována? (možnost zaškrtnout i více odpovědí)

- Přednášky
- Nástěnné obrazy a tabule
- Pomůcky
- Videá
- Vlastní odpověď

13. Která témata by podle Vás měla být probrána při výuce sexuální výchovy?

- Období dospívání
- Intimní hygiena
- Sexuální chování
- Pohlavně přenosné nemoci
- Sexuální deviace a odchylky
- Plánované rodičovství
- Vznik nového života
- Sexuální zneužívání
- Nevím
- Jiné – Jaké?

14. Seznámili jste se, s příručkou Sexuální výchova – vybraná témata?

- Ne
- Ano – Váš názor

15. Mají Vaše děti doma přístup na internet?

- Ano
- Ne

16. Máte přehled, jaké stránky vaše děti navštěvují?

- Ano
- Ne
- Vlastní odpověď

17. Připomínky v souvislosti k dané problematice